

Friluftsforskning 2008

Sammanfattning av presentationer vid konferensen
"Friluftsforskning 2008" den 12-13 november
vid Karlstads universitet

Redaktörer:

Lena Ernerfeldt Burman, Peter Fredman & Klas Sandell

Friluftsliv i förändring
WWW.FRILUFTSFORSKNING.SE

Forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring
Rapport nr 6
ISBN 978-91-86073-19-0
November 2008

Forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring
Rapport nr 6
ISBN 978-91-86073-19-0

Redaktörer:
Lena Ernerfeldt Burman, Peter Fredman & Klas Sandell

Tryckeri: Vaktmästeriet, Mittuniversitetet, Campus Östersund

Friluftsforskning 2008

Sammanfattning av presentationer vid konferensen
”Friluftsforskning 2008” den 12-13 november
vid Karlstads universitet

Redaktörer:

Lena Ernerfeldt Burman, Peter Fredman & Klas Sandell

Välkommen till...

...**Friluftsforskning 2008** - en kreativ mötesplats om aktuell forskning kring friluftsliv vid Karlstads universitet den 12-13 november, 2008. Friluftsforskning 2008 är ett forum för dialog och samverkan kring aktuell forskning om friluftsliv och naturturism. Konferensen vänder sig till såväl akademiker som praktiker med intresse för forskning och utveckling inom dessa områden. I programmet finner du närmare 50 föredrag från Sverige, Norge, Danmark och Finland. Dessa är fördelade på 13 sessioner som handlar om:

- Friluftsliv och etnicitet
- Pedagogiska naturmöten och miljöengagemang
- Friluftslivets ekonomiska värden
- Friluftsstatistik och besökarstudier (nya aktiviteter och trender)
- Naturturism och regional utveckling
- Planering för friluftsliv och naturturism
- Friluftsliv och biologisk mångfald
- Utvecklingsarbete inom friluftsliv och naturvägledning

I denna rapport har vi samlat sammanfattningarna till samtliga föredrag för att på översiktligt och lättillgängligt sätt förmedla kunskap från konferensen. Det ligger i sakens natur att en forskningskonferens fångar upp och förmedlar pågående och aktuellt arbete som ännu inte blivit publicerat på annat sätt. I anslutning till respektive sammanfattning finns därför kontaktinformation till presentatören för möjligheten att få en direkt och mer fördjupad dialog kring det aktuella arbetet. Samtliga texter i denna rapport har granskats och godkänts av forskare i Friluftsliv i förändring och är sorterade efter presentatörernas efternamn.

Friluftsliv i förändring är ett forskningsprogram med uppgift att skapa och kommunicera forskningsbaserad kunskap om friluftsliv och naturturism i Sverige. Programmet, som finansieras av Naturvårdsverket, omfattar ca 15 forskare vid sju olika universitet och högskolor runt om i Sverige. Information om vår verksamhet hittar du på www.friluftsforskning.se

Peter Fredman
Programchef

Lena Ernerfeldt Burman
Informatör

	Sidnummer
Program Friluftsforskning 2008	9
Sessionsschema	11
Presentationer:	
• Andersson, K. <i>Moraliskt meningsskapande i olika typer av utbildningsverksamheter där naturmötet är en utgångspunkt.</i>	15
• Ankre, R. <i>Tystnad – en bristvara i naturlandskapet? Hanteringen av buller i den svenska planeringen.</i>	16
• Arnegård, J. <i>Den senmoderna friluftskulturens paradox.</i>	17
• Backman, E. <i>Friluftsliv inom idrott och hälsa – utforskandet av ett ämnes klassifikation i den svenska skolan.</i>	18
• Bayati, Z. <i>Friluftsliv och etnicitet ur ett kritiskt perspektiv.</i>	19
• Bentsen, P. <i>Planlægning og forvaltning for udeskole.</i>	20
• Bladh, G. <i>Naturvårdens natursyner.</i>	21
• Boman, M. <i>Jakten i Sverige – Omfattning, ekonomiska värden och attityder.</i>	22
• Bürger Bäckström, C. <i>Skidåkning i skolan – tre fallstudier.</i>	23
• Davidsson- Bremborg, A. <i>Pilgrimsvandring – naturturism med möjlighet till regional utveckling?</i>	24
• Ednarsson, M. <i>På vargfronten intet nytt – eller turismutveckling i ingenmansland?</i>	25
• Ejbye-Ernst, N. <i>Pædagogers arbejde i naturbørnehaver.</i>	26
• Figari, H. <i>Mye på tur - men ikke noe friluftsliv? Innvandrerkvinner og urbant friluftsliv i Oslo.</i>	27
• Fredman, P. <i>Friluftslivets ekonomiska värden – en översikt.</i>	28
• Gentin, S. <i>Unge indvandreres motivier for friluftsliv – foreløbige resultater fra et case-studie.</i>	29
• Gundersen, V. <i>Friluftslivets preferanser for død ved og naturlig skogdynamikk.</i>	30
• Göransson, G. <i>Allmänhetens möjligheter till fågelmöten i tätortsnatur.</i>	31
• Hadders, A. <i>Får man grilla här? Kulturell mångfald möter biologisk mångfald.</i>	32
• Hansson, P. <i>Indirekta naturmöten.</i>	33
• Haukeland, J V. <i>Turisters interesse for å besøke nasjonalparker i Norge.</i>	34
• Horgen, A. <i>Media som maktfaktor i friluftslivet.</i>	35
• Kronlid, D. <i>Miljöetiska naturmöten.</i>	36
• Larsson, A. <i>Skolvandringar på Skåneleden.</i>	37

• Lisberg Jensen, E. <i>Den biologiska mångfaldens betydelse för friluftsvanorna och vice versa.</i>	38
• Ljunggren, A. <i>Naturbildning på folkhögskolan.</i>	39
• Lundmark, L. <i>Efterfrågan på kommersiellt friluftsliv.</i>	40
• Müller, D. <i>Det kommersiella friluftslivet: En kartläggning av naturturismutbudet på de regionala turismorganisationernas hemsidor i Sverige.</i>	41
• Ouis, P. <i>"Hitta ut!": Friluftsliv, ekologisk läskunnighet och integration bland nysvenskar i stadsnära natur.</i>	42
• Pedersen Gurholt, K. <i>"Først og fremst handler det om å gå." Om kroppslige naturoplevelser i et kystlandskap.</i>	43
• Petersson Forsberg, L. <i>Friluftsliv i den kommunala fysiska planeringen.</i>	44
• Sandberg, E & Bergeå, H. <i>Naturvägledning som forskningsfält – diskussion utifrån en preliminär forskningsöversikt.</i>	45
• Sandberg, M. <i>Är det viktigt att vara på plats? Något om lek och beskyddarmentalitet.</i>	46
• Sandell, K. <i>Friluftsliv och naturvård – traditioner och framtidsreflektioner.</i>	47
• Skår, M. <i>Min, din og vår friluftslivshistorie – metodiske betraktninger om kunnskaping om friluftsliv.</i>	48
• Stenseke, M. <i>Friluftsliv i den biologiska mångfaldens era – en diskursiv analys.</i>	49
• Stensland, S. <i>Fisketurisme og lokal forvaltning av villaks i Trondheimsfjorden.</i>	50
• Stokke, K B. <i>Urbane friluftsområder under press. En studie av kommunal planlegging i to norske byer.</i>	51
• Telseth, F. <i>Frikjøring: kropp og landskap som situasjon.</i>	52
• Wall Reinius, S. <i>Stabilitet och förändring: En longitudinell studie över fjällvandrarernas upplevelser.</i>	53
• Øian, H. <i>Innlandsfiske og turisme på Østlandet i Norge: Fisketuristers preferanser og holdninger og bedriftenes utfordringer.</i>	54
• Öhman, J. <i>Naturmötets betydelse i utbildning för hållbar utveckling.</i>	55
Vetenskapliga posters	56
• Berry, T. <i>Friluftsliv i Minnesota.</i>	56
• Henningsson, S. <i>Närnaturens flerdimensionella nytta.</i>	57
• Gyllin, M. <i>Multifunktionella grönstråk i jordbrukslandskapet.</i>	58
• Peterson, A. <i>Tätortsnära vardagsreflektioner - exemplet häst.</i>	59
Deltagarförteckning	60

Onsdag 12 november

Registrering och kaffe från 09.30, Hus Väneren

Föreläsningar hålls i Ljungbergssalen (Ägget) om inget annat anges.

10.30-10.45	Välkomna till Friluftsforskning 2008	Peter Fredman, Mittuniversitetet
10.45-10.55	Välkomna till Karlstads universitet	Klas Sandell, Karlstad universitet
10.55-11.00	Praktisk information	Lena Burman, Mittuniversitetet
11.00-12.00	Resultat från en nationell studie om friluftsliv i Sverige	Forskare från Friluftsliv i Förändring
12.00-13.15	Lunch	
13.30-15.00	Sessioner, pass 1 Friluftsliv och etnicitet 1 Naturturism och regional utveckling 1 Friluftsstatistik och besökarstudier: Nya aktiviteter och trender Friluftsliv och biologisk mångfald 1	Koordinator: Sven-Erik Karlsson Koordinator: Dieter Müller Koordinator: Anders Lindhagen Koordinator: Marie Stenseke
15.00-15.30	Kaffe	
15.30-17.00	Sessioner, pass 2 Naturturism och regional utveckling 2 Pedagogiska naturmöten och miljöengagemang 1 Planering för friluftsliv och naturturism 1 Friluftsliv och biologisk mångfald 2 Friluftsliv och etnicitet 2	Koordinator: Linda Lundmark Koordinator: Johan Öhman Koordinator: Lars Emmelin Koordinator: Marie Stenseke Koordinator: Sven-Erik Karlsson
18.45	Buss avgår från Järnvägstationen till Mariebergsskogen	
c:a 19.00	Samling utanför entrén till Mariebergsskogen	
19.00-19.45	Mariebergsskogen: Smakresa från Långflon till Skagene fyr, Värmländsk mattradition	
c:a 19.45-	Middag, Terrassen	

Torsdag 13 november

08.30-10.00	Sessioner, pass 3 Pedagogiska naturmöten och miljöengagemang 2 Friluftsliv och ekonomi Planering för friluftsliv och naturturism 2 Utvecklingsarbete inom friluftsliv och naturvägledning Friluftsliv och biologisk mångfald 3	Koordinator: Johan Öhman Koordinator: Mattias Boman Koordinator: Lars Emmelin Koordinator: Centrum för naturvägledning Koordinator: Marie Stenseke
10.00-10.30	Kaffe	
10.30-11.15	Utvecklingstrender i norskt friluftsliv 1970-2004	Alf Odden, Högskolan i Telemark
11.15-12.00	Recreation Monitoring and Research in Finland	Tuija Sievänen, Melta
12.00-12.30	<ul style="list-style-type: none">• Friluftslivet enligt ULF 2006/07• Aktuellt om friluftsliv från Naturvårdsverket• Centrum för Naturvägledning	Göran Nordström, SCB Mikael Nilsson Eva Sandberg, SLU
12.30-13.00	Avslutning och framåtblickar Peter Fredman och Klas Sandell	

* Tillgång till datorer för den som vill kolla mail mm finns i biblioteket vid universitetets huvudentré.

Sessionsschema

Onsdag 13.30-15.00

Pass 1

Friluftsliv och etnicitet I

Koordinator: Sven-Erik Karlsson
Sven-Erik.Karlsson@kau.se

Sal: 21 A 345

- Sandra Gentin
”Unge indvandreres motivier for friluftsliv - foreløbige resultter fra et case-studie”
- Helene Figari
” Mye på tur- men ikke noe friluftsliv? Innvandrerkvinner og urbant friluftsliv i Oslo”
- Anna Hadders
”Får man grilla här? Kulturell mångfald möter biologisk mångfald”
- Zahra Bayati
”Friluftsliv och etnicitet ur ett kritiskt perspektiv”

Naturturism och regional utveckling I

Koordinator: Dieter Müller
dieter.muller@geography.umu.se

Sal: 21 A 342

- Hogne Oian
”Innlandsfiske og turisme på Østlandet i Norge: Fisketuristers preferanser og holdninger og bedriftenes utfordringer”
- Marcus Ednarsson
”Utveckling av rovdjursturism – eller turismutveckling i ingenmansland?”
- Linda Lundmark
”Efterfrågan på kommersiellt friluftsliv”

Friluftsstatistik och besökarstudier:

Nya aktiviteter och trender

Koordinator: Anders Lindhagen
anders.lindhagen@sprod.slu.se

Sal: 21 A 347

- André Horgen
”Media som maktfaktor i friluftslivet”
- Johan Arnegård
”Den senmoderna friluftskulturens paradox”
- Frode Telseth
”Frikjøring: Kropp og landskap som situasjon”

Friluftsliv och biologisk mångfald I

Koordinator: Marie Stenseke
Marie.Stenseke@geography.gu.se

Sal: Ljungbergssalen (Ägget)

- Marie Stenseke
”Friluftsliv i den biologiska mångfaldens era – en diskursiv analys”
- Vegard Gundersen
” Friluftslivets preferenser for død ved og naturlig skogdynamikk”
- Görgen Göransson
”Allmänhetens möjligheter till fågelmöten i tätortsnatur”

Onsdag 15.30-17.00

Pass 2

Naturturism och regional utveckling 2

Koordinator: Linda Lundmark
linda.lundmark@geography.umu.se

Sal: 21 A 342

- Sandra Wall Reinius
”Stabilitet och förändring:
En longitudiell studie över fjällvandrarernas upplevelser”
- Anna Davidsson-Bremborg
”Pilgrimsvandringar
– naturturism med möjlighet till regional utveckling?”
- Jan Vidar Haukeland
”Turisters interesse for å besøke nasjonalparker i Norge”
- Dieter Müller
”Det kommersiella friluftslivet:
En kartläggning av naturturismutbudet på de regionala turismorganisationernas hemsidor i Sverige”

Pedagogiska naturmöten och miljöengagemang I

Koordinator: Johan Öhman
johan.ohman@oru.se

Sal: 21 A 347

- Mattias Sandberg
”Är det viktigt att vara på plats?
Något om lek och beskyddarmentalitet”
- Niels Ejbye-Ernst
”Pædagogers arbejde i naturbørnehaver”
- Karin Andersson
”Moraliskt meningsskapande i olika typer
av utbildningsverksamheter där naturmötet
är en utgångspunkt”.
- Charlotta Bürger-Bäckström
”Skidåkning i skolan – tre fallstudier”.

Planering för friluftsliv och naturturism I

Koordinator: Lars Emmelin
Lars.emmelin@bth.se

Sal: 21 A 346

- Pernilla Ouis
”Hitta ut! Friluftsliv, ekologisk läskunnighet och integration
bland nysvenskar i stadsnära natur”
- Odd Inge Vistad
”Om Å GÅ”
- Margrete Skår
”Min, din og vår friluftslivshistorie
– metodiske betraktninger om kunnskaping om friluftsliv”
- Kirsti Pedersen Gurholt
”Først og fremst handler det om å gå.”
Om kroppslige naturopplevelser i et kystlandskap

Friluftsliv och biologisk mångfald 2

Koordinator: Marie Stenseke
Marie.Stenseke@geography.gu.se

Sal: Ljungbergssalen (Ågget)

- Ebba Lisberg Jensen
”Den biologiska mångfaldens betydelse
för friluftsvanorna och vice versa”
- Klas Sandell
”Friluftsliv och naturvård
– traditioner och framtidsreflektioner”
- Gabriel Bladh
”Naturvårdens natursyner”

Friluftsliv och etnicitet 2

Koordinator: Sven-Erik Karlsson

Sal: 21 A 345

Workshop

Torsdag 08.30-10.00

Pass 3

Pedagogiska naturmöten och miljöengagemang 2

Koordinator: Johan Öhman
johan.ohman@oru.se

Sal: 21 A 347

- Erik Backman
”Friluftsliv inom idrott och hälsa – utforskandet av ett ämnes klassifikation i den svenska skolan ”
- Petra Hansson
”Indirekta naturmöten”
- David Kronlid
”Miljöetiska naturmöten”
- Johan Öhman
”Naturmötets betydelse i utbildning för hållbar utveckling”

Friluftsliv och ekonomi

Koordinator: Mattias Boman
mattias.boman@ess.slu.se

Sal: 21 A 342

- Peter Fredman
”Friluftslivets ekonomiska värden – en översikt”
- Stian Stensland
”Fisketurisme og lokal forvaltning av villaks i Trondheimsfjorden”
- Mattias Boman
”Jakten i Sverige – Omfattning, ekonomiska värden och attityder”

Planering för friluftsliv och naturturism 2

Koordinator: Lars Emmelin
Lars.emmelin@bth.se

Sal: 21 A 346

- Peter Bentsen
”Planlægning og forvaltning for udeskole”
- Rosemarie Ankre
Tystnad – en bristvara i naturlandskapet?
Hanteringen av buller i den svenska planeringen”
- Lena Petersson Forsberg
”Friluftsliv i den kommunala fysiska planeringen”

Utvecklingsarbete inom friluftsliv och naturvägledning

Koordinator: Centrum för naturvägledning
Eva.Sandberg@sol.slu.se

Sal: 21 A 345

- Eva Sandberg
”Naturvägledning som forskningsfält – diskussion utifrån en preliminär forskningsöversikt”
- Anders Larsson
”Skolvandringar på Skåneleden”
- Anders Ljunggren
”Naturbildning på folkhögskolan”

Friluftsliv och biologisk mångfald 3

Koordinator: Marie Stenseke

Sal: Ljungbergssalen (Ägget)

Workshop

Presentatörens namn: Karin Andersson
E-post: Karin.andersson@hi.oru.se
Organisation: Örebro universitet
Medförfattare: Johan Öhman

Moraliskt meningsskapande i olika typer av utbildningsverksamheter där naturmötet är en utgångspunkt.

En stor del av dagens miljödidaktiska forskning med etisk och moralisk inriktning utgår från att mäta deltagarnas kunskaper, attityder, och beteenden före respektive efter en viss undervisningsinsats. Det visar sig vara svårt att hitta bra metoder för dessa mätningar och i de fall en beteendeförändring kan påvisas finns begränsad kunskap om vilka processer i undervisningsinsatsen som varit avgörande (Hart & Nolan, 1999, Rickinson, 2001, Östman, 2003, Öhman, 2006). Det övergripande syftet med vår studie är att öka kunskaperna om meningsskapande processer och mer specifikt, vilket miljömoraliskt meningsskapande som sker i olika typer av utbildningsverksamheter där naturmötet är en utgångspunkt.

Det empiriska materialet består av videoinspelade lektionspass som genomförts ute i naturen. De verksamheter vi har analyserat är Naturskolor, Ur och skur skolor samt ledarutbildning inom folkhögskolan med en friluftsradikal inriktning. I våra analyser har vi utgått från en typologi över tre sätt som etik visar sig i praktiken: moralisk reaktion, handlingar i relation till normer och etisk reflektion (Öhman, 2006).

I det filmade materialet har vi kunnat observera flera moraliska reaktioner hos deltagarna och då främst i relation till djur. Kring de olika naturmötespraktikerna vi filmat följer ofta en bestämd uppsättning normer som rör elevernas handlande i relation till naturen. Vi har också noterat att vid flera lektionstillfällen sker ingen synlig förmedling av normer och heller inga normbrytande handlingar från deltagarna, vilket skulle kunna tolkas som att vissa normer är förgivet tagna inom verksamheten. Vi har i vårt material i mindre utsträckning funnit etisk reflektion i förhållande till naturen. Det som visat sig är att vissa friluftsverksamheter är starkt identitetsskapande, vilket inte bara berör friluftslivet utan även handlar om olika val av livsstil. I relation till detta förekommer det etiska reflektioner exempelvis i form av civilisationskritiska diskussioner om hur vi bör leva våra liv.

Presentatörens namn: Rosemarie Ankre
E-post: rosemarie.ankre@etour.se
Organisation: ETOUR/Blekinge Tekniska Högskola

Tystnad – en bristvara i naturlandskapet? Hanteringen av buller i den svenska planeringen.

I våra natur- och kulturmiljöer förekommer konflikter. Flertalet markanvändningsintressen inklusive olika sorters friluftslivsaktiviteter, tävlar om resurserna. Buller är en källa till konflikt och avsaknaden av bullerfria områden i bland annat de svenska kustlandskapen har uppmärksammats i media och rapporter. Betydelsen av tystnad har betonats alltmer. Ett antagande är att ljudmiljön är viktig för besökare och deras upplevelse, eftersom vistelser i naturen är förknippade med lugn och ro. Är buller därmed ett problem att hantera inom planeringen? Utifrån resultaten av en besökarstudie i Blekinge skärgård 2007, ska besökarnas och fritidshusägarnas upplevelser och attityder till buller i kustlandskap att analyseras. Vilken betydelse har denna kunskap i planeringen?

Zonering kan användas som ett verktyg i konflikthantering genom att dela upp det fysiska rummet så att det får olika funktioner. Genom att utesluta vissa aktiviteter från särskilda områden kan zonering minska, eller åtminstone hantera, konflikter. Kan zonering appliceras i svenska kustlandskap och bli ett planeringsverktyg för hantering av buller? Detta är även intressant att diskutera utifrån att Blekinge skärgård är kandidat för att utnämnas till ett biosfärområde av UNESCO. Inom konceptet biosfärområde är zonering en viktig del, men den svenska MAB-kommittén anser inte att den i nuläget är funktionell.

Presentatörens namn: Johan Arnegård
E-post: johan.arnegard@utep.su.se
Organisation: Stockholms universitet

Den senmoderna friluftskulturens paradox.

Äventyrliga friluftaktiviteter eller ”friluftssporter” har under de senaste decennierna blivit allt mer populära och har återkommande figurerat i media. Aktiviteterna sammanfaller dessutom med en tid då den alltmer reflexiva kulturindustrin ägnar sig åt att söka upp och skapa nya risker.

I dessa sammanhang ter sig inte prestationsförmågan vara det mest centrala i utövandet. Man pratar istället om inre upplevelser. Äventyrsströmningen skulle kunna betraktas som att upplevelsen och känslan i aktiviteter i naturen, utan ett bestämt regelverk, tar över mer och mer. Med andra ord sker en rörelse bort från kontrollerande aktiviteter (inrutad och regelbestämd struktur) till upplevelse av egen kontroll (individuell förmåga och skicklighet) under aktivitetens utövande. Här finns möjligheten att påverka utgången till följd av egna resurser och dristighet. Upplevelsemarknaden kan därmed slå an på en gammal beprövad romantisk föreställning om naturen som en miljö för självförverkligande. Denna ”rörelseriktning” kan även kopplas till utvecklingstendenser i det senmoderna samhället med bl.a. ökad individualisering.

Paradoxalt nog tycks en del av friluftskulturen under senare år gå mot alltmer speciella utövandeformer där vissa aktiviteter genomgått en mycket tydlig och intressant förändring inom en relativt kort tidsperiod, vilket gör att en s.k. *sportifieringsprocess* blir rimlig att studera. ”Sportifiering” innebär att instrumentella inslag från den traditionella tävlingsidrotten vunnit in i en kroppsövningsverksamhet som annars kan karaktäriseras som starkt upplevelsepräglad utan inslag av uttalade tävlingsmoment. Numer kan dock vissa friluftaktiviteter ses i ett spänningsfält mellan *friluftsliv* – *friluftssport* – *sportifierad friluftssport* där den sistnämnda verksamheten utformat utpräglade tävlingsinslag och organiserat dessa efter mönster från den etablerade tävlingsidrotten. En förändring av aktiviteternas bärande innehåll och attraktion sker till ett mer samhällsanpassat och tillrättalagt aktivitetsmönster. Flera av dessa verksamheter startade ju som ett spontant alternativ, en protest eller motreaktion till traditionella tävlingsidrotter och utföranden. Istället är vi nu tillbaka i det som de aktiva en gång ville komma bort ifrån, en rundgång har skett.

Presentatörens namn: Erik Backman
E-post: erik.backman@utep.su.se
Organisation: Stockholms universitet, Institutionen för UTEP

Friluftsliv inom idrott och hälsa – utforskandet av ett ämnes klassifikation i den svenska skolan.

I den svenska skolan ska lärare omvandla uppnåendemålen i de nationella kursplanerna till lokala mål för varje skolämne. För ämnet idrott och hälsa har detta förhållande orsakat en debatt rörande idrottslärares variation avseende tolkningen av ämnets mål och bedömningsgrunder. Mot bakgrund av att friluftsliv är ett högt värderat inslag i styrdokumentet för idrott och hälsa, är syftet i denna studie att analysera vad idrottslärares transformering av friluftslivsundervisning, från nationella till lokala mål, kan säga om klassifikationen av skolämnet idrott och hälsa.

Analysen av 33 kursplaner i idrott och hälsa visar på en signifikant variation avseende tolkningen av de nationella målen och otydliga gränser mellan idrott och friluftsliv i en skolkontext. Avsaknaden av ett utvecklat språk för att formulera friluftslivsundervisning, och dess utbytbart gentemot annat undervisningsinnehåll, antyder att idrottsämnet har en svag klassifikation. Mot denna bakgrund diskuteras förutsättningarna för friluftslivsundervisningen att bidra till en integrerad skolkod.

Presentatörens namn: Zahra Bayati
E-post: Zahra.Bayati@gu.se
Organisation: Friluftsrådet

Friluftsliv och etnicitet ur ett kritiskt perspektiv.

I min föreläsning kommer jag att ta ett kritiskt perspektiv på de populära diskussionerna om friluftsliv och etnicitet med ett kompensatoriskt förhållningssätt till utomeuropiska etniciteter. Att vi är bland företrädarna i dessa frågor och predikar om dom innebär ett privilegium som per automatik ger en upplyst, intellektuellt, omsorgsfull och ansvarsfull bild av oss.

Men vilka är de andra? Det finns problem med friluftslivets heliga sorteringsmekanism, som är starkt exkluderande av sin natur.

Har etnicitet och friluftsliv något intuitivt samband med varandra?

Vilka bilder i vårt tal om oss, andra och friluftslivet produceras och reproduceras ?

Vad säger våra ”friluftsliv för andra”-projekts mål och syften om oss och andra?

Friluftslivsprojekt med kompensatoriska förhållningssätt har snarare en segregrande och marginaliserande effekt, istället för de ämnade intentionerna att inkludera.

Jag vill även diskutera myntandet av ett begrepp som jag inte hittat någon annanstans: de socionaturella villkoren. De socionaturella villkorens påverkan på individens friluftslivsvanor är en övergripande faktor som är bortom etnicitet och andra sorteringsbegrepp.

Själva utövningen av en speciell friluftaktivitet kan vara ny för den nya deltagaren utifrån dennes socionaturella bakgrund, men hur man förhåller sig till aktiviteten eller naturen och intentioner kan vara ytterst likartat. Det är vi som ska ändra utgångspunkt, förhållningssätt. Att värdesätta ”de nyas” socionaturella och historiska erfarenheter som tillskott, ta med dem i planeringen och fatta beslut tillsammans - med sikte på den berikande effekt som mångfald i perspektiven har - är en utmaning som kräver att vi får slakta en och annan helig ko.

Presentatörens namn: Peter Bentsen
E-post: pbe@life.ku.dk
Organisation: Skov & Landskab, Københavns Universitet
Medförfattare: Frank Søndergaard Jensen & Thomas B. Randrup

Planlægning og forvaltning for udeskole.

De sidste ti år er flere og flere danske skolelærere i offentlige og private skoler begyndt at praktisere udeskole, dvs. regelmæssig undervisning uden for skolens mure. Samtidig bemærkes en større samfundsmæssig fokus på og interesse for udeundervisning og -læring. Dette har øget behovet for valide informationer om udeskolefænomenet, den pædagogiske brug af natur og grønne områder, såvel som hvad der hhv. fremmer og hæmmer udeundervisning og den pædagogiske brug af disse arealer. Dette ph.d.-projekt adresserer derfor to felter: Selve udeskoleundervisningen samt brugen af natur og grønne områder i relation hertil.

Præsentationen fokuserer på baggrunden for ph.d.-projektet og resultaterne fra en elektronisk spørgeskemaundersøgelse med alle danske folkeskoler, frie grundskoler og privatskoler (N= 2083/svarprocent på 51,5) med henblik på at undersøge omfanget og udbredelsen af udeskole i Danmark samt forsøgsvist undersøge barrierer for udeskoleundervisning. Undersøgelsen viser bl.a., at mere end 25 % af de responderende skoler praktiserer udeskole i en eller anden form, og 15 % planlægger at starte i løbet af 1-3 år. Udeskole spiller således en væsentlig rolle i det danske skolesystem på trods af, at fænomenet ikke er nævnt eksplicit i ministerielle dokumenter eller Fælles Mål (den danske læreplan). På baggrund af undersøgelsen ser det ud til at disse pædagogiske udviklingsprojekter er startet på græsrodsniveau i det danske skolesystem – primært omkring år 2000. Resultaterne peger i retning af, at arealplanlæggere- og forvaltere kan spille en væsentlig rolle i at facilitere udeskole. I forlængelse heraf savnes der viden om krav og ønsker til natur og grønne områder, således grundlaget for beslutninger vedrørende natur og grønne områders funktion som rum for formel undervisning og læring forbedres. Det ser ud til, at det er vigtigt at forstå fænomenet fra både et pædagogisk/didaktisk perspektiv og et arealforvaltningsperspektiv – ikke mindst i et så urbaniseret land som Danmark.

Presentatörens namn: Gabriel Bladh
E-post: Gabriel.Bladh@kau.se
Organisation: Karlstads Universitet, Avd. för geografi och turism

Naturvårdens natursyner.

I presentationen kommer jag att diskutera naturvårdens natursyner med fokus på relationen mellan den ekologiska-naturvetenskapliga dimensionen och den sociala dimensionen i naturvården. Dagens relation mellan friluftsliv och biologisk mångfald kan anknytas till en längre historia om naturskydd (preservation) contra naturhushållning (conservation). Den inom friluftsforskningen utnyttjade indelningen av människors preferenser för vildmark mellan purister och urbanister kan anknytas till denna. Det tidiga naturskyddet byggde i hög utsträckning på en idé om naturen som en ursprunglig och stabil vildmark, som kom att nyttjas och förvaltas utifrån puristiska preferenser. Den sociala naturvården som etablerades på 1960- och 70-talet med bakgrund i det snabbt urbaniserade Sverige förde också i viss utsträckning in "urbanistiska" preferenser och idéer om naturen i naturvårdsförvaltningen. Inom ramen för naturvårdens ekologiska-naturvetenskapliga dimension förblev dock i stor utsträckning kriterier kring ursprunglighet och orördhet och motsvarande puristiska preferenser ledande i landskapspraktiken. 1990-talets genomslag för idéerna kring biologisk mångfald skedde samtidigt som den sociala dimensionen i naturvården marginaliserades. Det senaste decenniets pånyttfödelse av friluftsliv och social naturvård sammanfaller med en ökande betoning av insikter kring naturens föränderlighet och betydelsen av det biologiska kulturarvet, diskussioner av policyfrågor kring delaktighet och lokal kunskap samt landskapsförvaltningens insatser kring tätortsnära natur, restaurering och naturskapande. I presentationen diskuterar jag några exempel på trender i landskapsförvaltningen där aktuella natursyner framträder.

Presentatörens namn: Mattias Boman
E-post: mattias.boman@ess.slu.se
Organisation: Inst. f. Sydsvensk Skogsvetenskap, SLU
Medförfattare: Leif Mattsson, Göran Ericsson

Jakten i Sverige – Omfattning, ekonomiska värden och attityder.

I juni 1987 gjordes en nationell brevundersökning om viltets samhällsekonomiska jaktvärde i Sverige. Den riktades till ett slumpmässigt urval av landets jaktkortslösare. I juni 2006 gjordes en ny undersökning innehållande delar av den gamla undersökningen. Svarsfrekvensen blev 71%. Presentationen fokuserar i stor utsträckning på att jämföra jaktåret 2005/06 med jaktåret 1986/87, och ett urval av resultaten redovisas nedan.

2005/06 var bruttojaktvärdet för landets genomsnittsjägare 37 % högre än 1986/87. Värdet uppgick till i genomsnitt 11 200 kronor per jägare 2005/06, medan det 1986/87 var 8 200 kronor (2006 års penningvärde). Jaktkostnadernas andel av bruttojaktvärdet har ökat från 42% 1986/87 till 64% 2005/06. Under 2005/06 stod köttvärdet för 36 % och rekreationsvärdet för 64 % av bruttojaktvärdet, vilket är i stort sett samma proportioner som 1986/1987.

2005/06 års svenske genomsnittsjägare fick 54 kilo viltkött. 1986/87 var det 57 kilo. Per jaktdag fick genomsnittsjägaren drygt 2 kilo kött 2005/06, medan motsvarande siffra 1986/87 var nästan 3 kilo. Jaktdagarna för genomsnittsjägaren har ökat från 20 dagar 1986/87 till 26 dagar 2005/06.

Älgen är det viltslag som har störst jaktvärde. Landets genomsnittsjägare jagade älg drygt 9 dagar per år, och därefter följer rådjur med knappt 6 dagar och hare knappt 4 dagar. Ordningen är densamma som 1986/87.

Den fortsatta forskningen inriktas bland annat på annat analysera de bakomliggande orsakssambanden till de förändringar som skett när det gäller jaktvärdet.

Presentatörens namn: Charlotta Bürger Bäckström
E-post: Charlotta.burgerbackstrom@gih.se
Organisation: Ivss, Gih, Friluftsförbundet och Slao i samarbete.
Medförfattare: Therese Ståhl, Daniel Bodin, Lena Gustavsson

Skidåkning i skolan – tre fallstudier.

I föreliggande presentation är syftet att belysa hur skolan kan berika barns och ungdomars relation till friluftsliv genom skidåkning och snöaktiviteter. Presentationen bygger på tre fallstudier genomförda inom ramen för en fristående kurs vid GIH i Stockholm.

I den första fallstudien studeras skidåkningens utbredning på en skola i ett mångkulturellt område i Stockholm. Studiens frågeställningar belyser i vilken omfattning eleverna inom skolans ram har möjligheten att utöva skidåkning, på vilket sätt detta i så fall sker samt vilka alternativ som finns att tillgå i den aktuella kommunen. I studien genomförs intervjuer med lärare i idrott och hälsa samt skolledning. Studiens resultat analyseras i relation till skolans styrdokument och möjliga alternativ.

Den andra fallstudien belyser vad skidåkning kan ge den enskilde eleven på skolan. Studien ger en beskrivning av hur lärare i idrott och hälsa arbetar med skidåkning i sin undervisning i grundskolan (åk 1-9). Studien belyser både de möjligheter som finns i skidåkning, men även de hinder som finns. Ett särskilt intresse riktas mot elevernas motoriska utvecklingen samt förutsättningar för ett livslångt lärande.

Den tredje fallstudien utgörs av en studie av 10 femåringars snöaktiviteter och upplevelser under en friluftsdag i Kungsberget. Studien bygger på observationer och intervjuer av barnen före, under och efter resan till skidområdet.

I presentationen sammanfattas och problematiseras de tre fallstudierna. Resultaten relateras också till aktuell litteratur.

Presentatörens namn: T.D. Anna Davidsson Bremborg
E-post: Anna.Davidsson-Bremborg@teol.lu.se
Organisation: Lunds universitet

Pilgrimsvandring – naturturism med möjlighet till regional utveckling?

Pilgrimsvandringar har plötsligt fått en renässans i Sverige. Runt om i landet ordnar Svenska kyrkan, men även många frikyrkor, pilgrimsvandringar för människor som vill kombinera andlighet, fysisk aktivitet och naturupplevelser. Till skillnad från pilgrimsvandringar i katolska länder där det heliga målet är i fokus, kännetecknas svensk pilgrimsvandring av en betoning på vägen med vandring i naturen. Målet är att den yttre vandringen ska bidra till en inre vandring. Utmärkande är att man går vissa sträckor i tystnad.

Trots att man – enligt det svenska mönstret – kan gå en pilgrimsvandring precis var som helst, har intresset för specifika pilgrimsleder ökat markant de allra senaste åren. Flera regioner har erhållit medel inom ramen för EU:s Leader-projekt för landsbygdsutveckling för att märka ut pilgrimsleder och skapa en infrastruktur kring dem. Det finns en stark förhoppning att det nyvaknade intresset ska bidra med ökad turism på samma sätt som skett i norra Spanien utmed pilgrimsleden till Santiago. Även i Norge har stat och fylkingar satsat stora medel på pilgrimsleder i förhoppning att detta ska bidra till regional utveckling.

I min presentation kommer jag att ta upp hur pilgrimsvandringar genomförs, vilka målgrupperna är och deltagarnas upplevelser, samt diskutera möjligheten till regional utveckling via pilgrimsleder och pilgrimsvandringar. Resultaten kommer från en fyraårig studie av pilgrimsvandring i Sverige och Norden vid Lunds universitet.

Presentatörens namn: Marcus Ednarsson
E-post: marcus.ednarsson@kau.se
Organisation: Karlstads universitet

På vargfronten intet nytt – eller turismutveckling i ingenmansland?

I takt med växande stammar av de stora rovdjuren har turismföretag med inriktning på rovdjur startats på flera platser runt om i landet, även om rovdjur i allmänhet och vargen i synnerhet länge har varit föremål för omfattande debatter och konflikter. Den här presentationen utgör en del av ett projekt finansierat av Viltvårdsfonden vid Naturvårdsverket och som fokuserar på vilka konkreta erfarenheter som finns av rovdjursturismen bland turismföretagare och företrädare för rovdjursförvaltningen i Sverige. Den studie som den här presentationen baserar sig på har genomförts som en etnografisk intervjustudie där två olika intressenter med givande erfarenheter har blivit intervjuade. Rovdjursfrågan har under en lång tid och till stor del varit koncentrerad på olika jaktliga frågor, men i den här studien har det här intresset i landskapet medvetet blivit lämnat utanför till fördel för turism och friluftsliv. En intressant aspekt av resultaten från den här studien är det faktum att trots att flera företagare har utvecklat några riktiga ekoturistiska spetsprodukter fortfarande möter en hel rad av hinder på deras väg att bli en naturlig del av nyttjandet av det boreala landskapet i Mellansverige. Dessa hinder kan kategoriseras enligt följande:

- Den lokala attityden gentemot stora rovdjur;
- Naturlig osäkerhet;
- Laglig och vetenskaplig osäkerhet; och
- Bristen på kunskap och/eller förståelse för turism inom viltförvaltningen.

Trots eller kanske tack vare dessa hinder kännetecknas produktutvecklingen och innovationsprocesserna inom det här området av en stor kreativitet och uppfinningsförmåga. På många sätt kan den här turismutvecklingen förstås som en turismutveckling i ingenmansland och i ett allvarligt behov av vapenstillestånd mellan de olika sidorna i rovdjurskonflikten.

Presentatörens namn: Niels Ejbye-Ernst
E-post: nee@viauc.dk
Organisation: Århus Universitet

Pædagogers arbejde i naturbørnehaver.

I projektet undersøges hvilken betydning det har for børn at tilbringe 3 år af deres liv i naturnære omgivelser. Et barn i en skovbørnehave tilbringer 2-4000 timer i skoven i de 3 år de går i børnehave. Forskellig nordisk forskning *vise at børn trives ved at gå i naturbørnehaver, at naturområder et kropsligt og udfordrende sted for børnehavebørn, og at der er en sundhedsmæssig fordel ved at børnehaver ligger i naturen.

I projektet fokuseres specielt på, hvordan rammer for oplevelses- og erfarings-pædagogikken er i naturbørnehaverne, hvilke roller og værdier pædagogerne har/ påtager sig i forhold til børns naturfaglige dannelse og hvilken betydning de 3 år i naturbørnehaven har for børnenes naturtilknytning og naturinteresse.

Projektets forskningsspørgsmål :

- Hvilke former for didaktiske overvejelser indgår i pædagogers arbejde med børn i naturbørnehaver?
- Hvilken betydning har naturbørnehaver for børn/unges, naturtilknytning og naturinteresse
- Hvilken betydning har ophold i naturbørnehaver for børns interesse for det naturfaglige

Ved konferencen vægtes spørgsmål 1., en undersøgelse af pædagogers didaktiske overvejelser i forbindelse med formidling af natur for børn i alderen 3-6 år.

Hvilken betydning har pædagogernes didaktiske overvejelser på den måde børn danner sig grundmetaforer og forestillinger om naturen? Og hvilken betydning kan dette have på børns viden om natur, interesse for natur og det naturfaglige område?

Ph.d. projektet er en undersøgelse af den pædagogiske professions holdninger og værdier til natur og en dybtgående undersøgelse af 3 udvalgte børnehaver der har fungeret som naturbørnehaver i mere end 15 år.

Det empiriske materiale består dels af kondenserede gruppeovervejelser fra 500 pædagoger, praksisberetninger fra ca. 50 pædagoger fra naturbørnehaver og second order refleksioner fra pædagoger der iagttager deres egen praksis filmet med videokamera.

* (Grahm 1997, Fjørtoft1998, Brodersen/Pedersen (1998), Lambrecht (2004) Vigsø/Nielsen (2006))

Presentatörens namn: Helene Figari
E-post: helene.figari@nina.no
Organisation: Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Medförfattare: Hanne Haaland og Olve Krange

Mye på tur - men ikke noe friluftsliv? Innvandrerkvinner og urbant friluftsliv i Oslo.

Intervjuer med minoritetskvinner fra Pakistan og Iran om bruk og forståelse av utendørsområder viser at de er mye ute. De går lange turer, de fleste daglig, mest i det umiddelbare nærområdet, men noen også i skogen der det finnes turveier. Kvinnene er alle bosatt i Groruddalen - det området i Oslo som har størst andel av ikke-vestlige innvandrere. Informantene har varierte og sammensatte motiver for å være ute. En motivasjon peker seg likevel ut som den sterkeste: Å gå på tur er en måte å komme seg ut av hjemmet på - en måte å unngå å være alene og sitte for mye inne. Til tross for at minoritetskvinnene er aktive brukere av de omkringliggende uteområdene, fremstår "friluftsliv" som et lite relevant begrep for dem. Slik de beskriver sin egen hverdag, driver de ikke med friluftsliv, de er "ute". Å være ute handler ikke bare om å være under åpen himmel, men får mening i kontrast til det å være inne/hjemme. Det vi kaller "friluftsliv" knytter informantene an til egen livssituasjon og til forholdet til andre mennesker. Friluftsliv kan dermed ikke behandles som løsrevet fra sosiale relasjoner og folks hverdag. For informantene er dette ett og samme tema.

Kjennskap til norsk friluftskultur er med andre ord ingen nødvendig forutsetning for at man skal ta områdene i bruk som utendørs rekreasjons- og friluftslivsarenaer. Potensialet for rekruttering kan finnes (og finnes faktisk) et helt annet sted, nemlig i kulturer hvor sosial omgang med andre mennesker er mye mer utbredt og viktigere enn det er i nordmenns hverdagsvirkelighet. Mekanismen er at trangen til å sosialisere seg, som en uintendert konsekvens, fører til friluftsliv. Blant ulike aktiviteter som foregår utenfor hjemmets fire vegger, peker turgåing seg ut som både lett tilgjengelig og gratis.

Presentatörens namn: Peter Fredman
E-post: peter.fredman@miun.se
Organisation: Mittuniversitetet / Etour
Medförfattare: Mattias Boman, Linda Lundmark, Leif Mattsson

Friluftslivets ekonomiska värden – en översikt.

Denna presentation bygger på en kunskapsöversikt av friluftslivets ekonomiska värden i Sverige med fokus på upplevda värden, ekonomiska utgifter, omsättning, ekonomiska effekter och bidrag. Presentationen inleds med en genomgång av ekonomiska värden, teorier och metoder. Därefter redovisas resultaten uppdelade på kategorierna; allemansrättsligt friluftsliv, jakt, fiske, övrigt friluftsliv, ekonomiska utgiftsmönster, friluftsutrustning, kommersiellt organiserat friluftsliv, ekonomiska effekter av naturturism, friluftorganisationer och stiftelser, myndigheter, EU-stöd samt bidrag till forskning. Materialet är i huvudsak insamlat med hjälp av databaser över svensk och internationell vetenskaplig litteratur, kompletterat med nationella databaser, personliga intervjuer, e-post korrespondens samt uppgifter från olika register, offentlig statistik, årsrapporter och hemsidor. Utifrån studien drar vi bl.a. följande slutsatser;

- Den samlade bilden av friluftslivets ekonomiska värden är fragmenterad och ofullständig.
- Friluftslivet i Sverige representerar avsevärda ekonomiska värden sett till de enskilda beräkningarna och uppgifterna, men det saknas systematiskt insamlade uppgifter.
- Friluftslivets upplevda värden uppgår ofta till relativt höga belopp, jämförbart med andra näringar (t.ex. skogsbruk, yrkesfiske), när man summerar dem över befolkningen i en region eller ett land.
- Friluftslivets och naturturismens kommersiella värden går i första hand till ”traditionella” varor och tjänster som resa, äta och bo, medan mindre går till aktiviteter och upplevelser.
- Friluftsutövare lägger allt mer pengar på utrustning för deltagande i sitt friluftsliv, något som tydligt framgår av tillväxten i branschen för friluftsutrustning (outdoor).
- Kommunerna satsar sannolikt mindre resurser på friluftsliv idag än för tio år sedan.

Presentatörens namn: Sandra Gentin
E-post: sgentin@life.ku.dk
Organisation: Skov & Landskab, Københavns Universitet

Unge indvandreres motiver for friluftsliv – foreløbige resultater fra et case-studie.

Unge indvandreres motiver for friluftsliv og deres møde med det organiserede friluftsliv er paperets fokus. Danskernes friluftsliv er blevet undersøgt repræsentativt i løbet af de sidste 30 år. Resultaterne har siden hen været brugt af politikere og forvaltere for at forbedre mulighederne for friluftsliv i Danmark. På trods af, at indvandrere formodentlig har deltaget i disse undersøgelser er der ikke lavet særskilte analyser af deres friluftslivsaktiviteter, holdninger, præferencer eller natursyn – selvom eksempelvis nordamerikanske studier har vist, at der er forskelle mellem nordamerikanere med europæisk afstamning og immigranter med anden baggrund.

Dette case-studie af unge indvandreres møde med friluftsliv er det første studie af emnet i Danmark. Undersøgelsen er gennemført som et kvalitativt case-studie af to spejdergrupper i hhv. Vestjylland og København. Resultaterne af interviewene vil blive underbygget gennem en spørgeskemaundersøgelse på skoler i caseområderne omhandlende 8-10. klasses elevers fritids- og friluftsliv, og suppleres med observationer i felten. Foreløbige resultater af det kvalitative studie viser, at det initiativ der tager udgangspunkt i de unges nærmiljø og som tager hensyn til de unges præmisser er lykkes bedre end initiativet, der tager udgangspunkt i foreningen. Derudover viser samtalerne med de unge, at kropsliggørelsen af friluftsliv og udviklingen heraf er noget der optager de unge. De unges oplevelse af friluftslivsaktiviteterne samt foreningens møde med de unge har stor indflydelse på, om de fortsætter med at dyrke friluftsliv, eller ej. Resultaterne analyseres med henblik på at afdække de unges motiver, og evt. barrierer for at dyrke friluftsliv i Danmark.

Presentatörens namn: Vegard Gundersen
E-post: vegard.gundersen@skogoglandskap.no
Organisation: Norsk institutt for skog og landskap avd. Bergen
Medförfattare: Lars Helge Frivold

Friluftslivets preferanser for død ved og naturlig skogdynamikk.

En viss forekomst av dødt trevirke i store dimensjoner blir i dag regnet som et viktig element for biologiske mangfold i skog. Noen områder (nøkkelbiotoper) settes bevisst av til fri utvikling, eller de unngår skjøtsel på grunn av marginal lønnsomhet. Dermed vil brukere og betraktere av skog stadig oftere møte forekomster av død ved og skoger i fri utvikling. Det å forstå hvordan folk opplever disse nye økologiske strukturene i skogen vil kunne gi viktige bidrag til hvordan man bør skjøtte og forvalte mye besøkte skoger. Denne presentasjonen rapporterer fra en internettbasert spørreundersøkelse med målpopulasjon definert som urban befolkning (alder 16+) bosatt på Østlandet og Trøndelag i Norge. Svarkjemaet fikk egen webadresse og adressen ble distribuert via elektronisk brev til forhåndsdefinerte paneler i mai 2007.

Utvalget ble testet mot offentlig statistikk for en rekke parametere og funnet representativt for målpopulasjonen. Spørreundersøkelsen omfattet to ulike utvalg, A=544 respondenter og B=538 respondenter, som besvarte hvert sitt sammenlignbare spørreskjema. Spørreskjemaet inkluderte manipulasjon av fotografier og bildetekst. Undersøkelsen viser, som andre undersøkelser fra Norden og Nord-Amerika har indikert, at forekomst av død ved og naturlig skogdynamikk ofte virker negativt inn på skogpreferansen. Det er verdt å merke seg at enkelte skogsmiljøer med død ved er godt likt, og rangeres høyt blant de fotografiene vi presenterte. Urørt skog eller naturskog med forekomst av råtne eller mosegrodde læger er godt likt i befolkningen, og spesielt hvis skogen i tillegg er åpen og med grønn undervegetasjon. Ferske vindfall ga alltid lav preferanseverdi. Undersøkelsen viste at det å gi brukerinformasjon om skogens økologi påvirker svarene. Både opplysninger om at død ved er viktig for biologisk mangfold og at død ved inngår som en naturlig del av skogdynamikken viste seg å gi en signifikant økning i preferanseverdien. Skogbrann er en viktig del av den naturlige skogdynamikken, men brannflater og tette skogsuksesjoner etter brann fikk de laveste preferanseverdier i vår undersøkelse.

Presentatörens namn: Görgen Göransson
E-post: Gorgen.goransson@hik.se
Organisation: Högskolan i Kalmar, Naturvetenskapliga institutionen

Allmänhetens möjligheter till fågelmöten i tätortsnatur.

Det har visats att rekreationssökande tätortsmänniskor ofta anger att de uppskattar fridfullt lugn och "ostördhet" liksom att det finns djur i tätortsnaturen. Syftet med den här undersökningen har varit att mäta en genomsnittlig friluftsutövarers möjligheter att inom stadsplanlagda grönområden få "fågelkontakt" och att analysera faktorer som påverkar fåglarnas art- och individriktighet liksom människornas möjligheter att uppleva djur i tätortsnatur.

I norra delen av Kalmar stad nära Ölandsbrofästet har fågellivet därför undersökts genom morgonpromenader efter fastställda rutter inom två grönområden. Varannan dag patrullerades det ena området och varannan dag det andra med jämn fördelning över år 2007 från den 1 januari till den 31 december. Sedda och/eller hörda fåglar noterades inom sammanlagt 20 delsträckor i vart och ett av grönområdena, där det ena är en lövskog dominerad av ek och hassel och det andra en talldominerad blandskog. I båda områdena finns också våtmarker eller öppna vatten, ytor med öppen mark och ett nätverk av väl frekventerade gångstigar.

Drygt 80 fågelarter kunde dokumenteras utan att särskilt leta efter arter eller använda kikare. Vandringarnas innehåll skulle motsvara vad en fågelkunnig motionerande eller hundrastande representant för allmänheten kan förväntas upptäcka under promenad. I vart och ett av de studerade områdena utmärkte sig tre-fyra avsnitt där sannolikheten för fågelkontakt var störst. Dessa avsnitt utgjordes av några rikt varierade lövskogsområden där ett ligger i kanten av en frodig våtmark. Några andra utgjordes av blandskog som låg granne med villatomter resp. i strandnära områden. Rekreativsvärdet av dessa tätortsnära grönområden diskuteras liksom behovet av restriktioner mot exploatering av områdena för bebyggelseändamål.

Presentatörens namn: Anna Hadders
E-post: anna.hadders@regionmuseet.se
Organisation: Regionmuseet i Kristianstad

Får man grilla här? Kulturell mångfald möter biologisk mångfald.

Sedan 2004 driver Regionmuseet Kristianstad projektet ”Kulturell mångfald möter biologisk mångfald”. Huvudsyftet är att använda naturen som en mötesplats för människor med olika kulturella bakgrunder, men även att locka ut nya människor i naturen. Basen i projektet är en vandringsutställning, ”Får man grilla här?”, som berättar om allemansrätten och svensk friluftshistoria, men som också visar citat om vad naturen betyder för olika människor. Här finns även ett bildspel som visar på människor som gör roliga saker i naturen, från 1900-talets början, fram till idag.

Viktigast i projektet är dock att skapa medverkan från huvudmålgruppen, som är vuxna invandrare. Genom att få olika naturföreningar att samarbeta med etniska kulturföreningar anordnas gemensamma utflykter till naturen. Medarrangörskap har visat sig vara en god väg till att sprida information om utflykter till grupper som både museet och naturföreningarna i vanliga fall har svårt att nå ut till. Andra viktiga samarbetsparter har varit integrationskontor, Svenska för invandrare (SFI), bibliotek, kommuner och studieförbund.

Genomförandet i Kristianstad fungerade som ett pilotprojekt, vars erfarenheter fungerat som hjälp åt dem som tagit emot utställningen på dess turné. Erfarenheterna har sammanställts i en rapport - en slags verktygslåda. Utställningen har producerats i två upplagor varav den ena turnerat i Skåne och den andra på riksnivå. Sammantaget har projektet med hela sin kringverksamhet landat på 20 platser runt om i landet.

Viktigaste erfarenheten är att jobba tillsammans med sin målgrupp – inte bara för. Många har givit uttryck för att de uppskattat att någon för en gångs skull frågat efter vad de vill göra och att man räknas och får vara med. Vill man sedan samarbeta med ideella föreningar – lägg möten på kvällstid. Slutligen vill vi understryka att för att nå ut till målgruppen vuxna invandrare har personliga kontakter varit det som fungerat allra bäst.

Presentatörens namn: Petra Hansson
E-post: petra.hansson@did.uu.se
Organisation: Institutionen för didaktik och Institutet för forskning om utbildning och hållbar utveckling (IRESD), Uppsala universitet

Indirekta naturmöten.

Den utomhuspedagogiska retoriken innehåller inslag av det ”direkta” naturmötets centrala roll för individens utvecklande av miljöengagemang och miljömedvetenhet. Detta normativa anslag att individens utvecklande av miljöengagemang och miljömedvetenhet underlättas av att undervisningen är förlagd utomhus innehåller även antaganden om den bokliga bildningens, eller det ”indirekta” naturmötets, roll inom det utomhuspedagogiska fältet. Denna artikel syftar till att klargöra den utomhuspedagogiska verksamhetens relation till ”direkta” och ”indirekta” naturmöten, det vill säga Vilka skillnader finns i den utomhuspedagogiska retoriken mellan antaganden om direkta vs indirekta naturmötenes meningsskapande kvaliteter? Vilken betydelse ges litterära pedagogiska naturmöten med avseende på ett ökat miljöengagemang inom den utomhuspedagogiska diskursen? Det analyserade materialet består av auktoritativa utomhuspedagogiska texter och i artikeln redovisas resultatet av en ekokritisk-didaktisk analys inom forskningsprojektet Naturmöten och miljömoraliskt lärande – en tvärvetenskaplig studie av utbildningspraktiker för hållbar utveckling utifrån miljödidaktiska, miljöetiska och miljöhistoriska perspektiv (VR). Vidare förs en kritisk diskussion om betydelsen av indirekta och direkta pedagogiska naturmöten inom utbildning för hållbar utveckling.

Presentatörens namn: Jan Vidar Haukeland
E-post: jvh@toi.no
Organisation: Universitetet for miljø- og biovitenskap

Turisters interesse for å besøke nasjonalparker i Norge.

Stadig større deler av det samlede landarealet i Norge blir vernet i form av nasjonalparker eller liknende verneformer. En av flere viktige begrunnelser for disse vernetiltakene er de rekreasjonsverdiene som de vernede områdene antas å ha. Presentasjonen tar på denne bakgrunn utgangspunkt i utenlandske bilturisters generelle interesse for naturopplevelser i forbindelse med sommerferieopphold i Norge, samt disse besøkendes oppmerksomhet og holdninger til nasjonalparker som reisemål. Hvilke egenskaper forbinder de tilreisende med nasjonalparkene, og hvilken appell har disse verneområdene til de utenlandske turistene? I hvilken grad influerer ønsket om å besøke nasjonalparkene på reisebeslutningene før reisen starter hjemmefra, og på de beslutningene som blir tatt underveis på reisen i Norge?

Disse spørsmålene blir belyst ved hjelp av en representativ spørreskjemaundersøkelse blant tyske, danske og nederlandske bilturister som besøkte Norge sommeren 2008 og som reiste ut av landet med ferge. På konferansen vil noen foreløpige resultater og konklusjoner fra denne undersøkelsen bli presentert.

Presentatörens namn: André Horgen
E-post: andre.horgen@hit.no
Organisation: Høgskolen i Telemark

Media som maktfaktor i friluftslivet.

Problemstillinger: Hvilket friluftsliv ble det skrevet om i Norge og Sverige rundt 1975, kontra i dag? Hvordan ble friluftslivet framstilt i Norge og Sverige rundt 1975, kontra i dag? Og: Hvilke eventuelle endringer har funnet sted?

Resultater: Når jeg så på aktivitetene som ble formidlet fant jeg flere tendenser til endringer. For det første er det gjennomgående et økt aktivitetsfokus. Stadig flere aktiviteter omtales som friluftsliv. Jeg fant også en tendens til at friluftslivet fremstilles som mer prestasjonsfokustert og mer actionpreget nå enn tidligere.

Synet på natur og friluftsliv: En hovedtendens er at det har blitt mindre fokus på koplingen friluftsliv og naturvern. I dag er det mindre fokus på ideologiske og kontroversielle temaer enn tidligere. Friluftslivet, slik det framstilles i de nye publikasjonene, er langt på vei "av-ideologisert".

Visualisering og kommersialisering: Samtlige friluftslivsmedier har blitt mer visuelle og "kulørte". Bildene fokuserer i stor grad på hva magasinet har "å selge". Utstyr får ofte en fremtredende plass i bildene. Denne økte visualiseringen, utstyrsfokuset og produkttestene vitner om et økt fokus på leserne som forbrukere. Bruken av reklame har økt dramatisk.

Kjønn: Friluftslivet i media har utvilsomt vært mannsdominert. Fremdeles er flertallet av friluftslivspublikasjonene jeg tok for meg en del av den "maskuline eksponeringsindustri" hvor menn omtaler menn. I tillegg til at menn dominerer som skribenter så jeg også forskjeller på hvordan menn og kvinner var avbildet.

Drøftinger: Kan media brukes ukritisk som et speil på hva som faktisk skjer eller har skjedd? Dokumenterer media hendelser, utvikling og trender? Eller er media, sammen med kommersielle aktører, med på å skape utvikling og trender?

Presentatörens namn: David Kronlid
E-post: david.kronlid@did.uu.se
Organisation: Institutionen för didaktik och Institutet för forskning om utbildning och hållbar utveckling (IRESD), Uppsala universitet

Miljöetiska naturmöten.

I utbildningsverksamheter som betonar utomhusaktivitetens betydelse för individer och grupperns lärande och utveckling (naturmötespraktiker) finns bestämda uppfattningar om naturmötets meningsskapande kvaliteter. Dessa uppfattningar består delvis av värderingar av naturen. Denna artikel syftar till att klargöra den miljöetiska värdegrunden hos tre naturmötespraktiker; I ur och Skur, Naturskolan och den radikala friluftstraditionen. Artikeln redovisar resultatet av en miljöetisk analys inom forskningsprojektet Naturmöten och miljömoraliskt lärande – en tvärvetenskaplig studie av utbildningspraktiker för hållbar utveckling utifrån miljödidaktiska, miljöetiska och miljöhistoriska perspektiv (VR). Artikeln bidrar till kunskapsutvecklingen inom fältet utbildning för hållbar utveckling genom att klargöra de tre naturmötespraktikernas implicita och explicita miljöetiska värderingar. Den miljöetiska analysen är utförd genom att den miljöetiska teoribildningens olika normativa och värdeteoretiska positioner använts som en analytisk typologi (Kronlid & Svennbeck, 2007; Kronlid & Öhman, kommande) i syfte att karakterisera naturmötespraktikernas miljöetiska värdegrund. Det analyserade materialet består av texter som styrdokument, läromedel, programbeskrivningar. Analysen visar en pluralitet inom naturmötespraktikernas värdegrund och starka inslag av antropocentriska värderingar av naturen.

Presentatörens namn: Anders Larsson
E-post: anders.j.larsson@skogssallskapet.se
Organisation: Stiftelsen för fritidsområden i Skåne

Skolvandringar på Skåneleden.

Längs Skåneleden och på Region Skånes strövområden jobbar vi med att årligen ge 8000 skånska skolelever en möjlighet att bygga upp ett eget förhållande till naturen.

Projekt Skåneleden och skolan samt Skåneleden och banken är ett uppskattat fortlöpande vandringsprojekt som engagerat ca 45 000 mellanstadieelever sedan 1998 med mål att skapa en förståelse för samspelet i naturen, öka friluftsinteressen och hälsan. Spännande historier från förr och nutid blandas på ett pedagogiskt sätt i intressanta natur- och kulturmiljöer.

Ofta inspirerar vandringen till spontana skolarbeten och utställningar då de olika teman som tas upp är lätta att väva in i det ordinarie skolarbetet. Höjdmätningen av trädet tas upp på matematiklektionen, medan den gamla torpruinen väcker intresse för svunna dagar på historielektionen. Den branta stigningen på Söderåsens norrsida känns både i benen men väl uppe på toppen kan man reflektera över geologin och läsa vidare om bergarter, horstar och inlandsisen hemma i klassrummet.

Att röra på sig är viktigt och att ta sig från punkt A till B på egen hand hör hos många barn inte längre till vardagen. Motoriken förbättras genom att ibland byta ut den asfalterade skolgården mot rötter, stubbar och stenar på en vandring i skön natur.

Vill gärna dela med oss av vår mer än 10-åriga erfarenhet genom att presentera detta projekt som ett gott exempel att ta efter under Friluftsforskning 2008, 12-13 november i Karlstad.

Presentatörens namn: Ebba Lisberg Jensen
E-post: ebba.lisberg.jensen@mah.se
Organisation: Malmö högskola, Miljövetenskap, Urbana studier

Den biologiska mångfaldens betydelse för friluftsvanorna och vice versa.

Friluftslivet tycks gå från att ha handlat om plockning och insamling till att i allt högre grad fokusera på spänning-upplevelse-prestation, eller på lågintensiv träning som exempelvis promenader på recept. I våra studier av invandrades tätortsnära friluftsliv (Ouis & Lisberg Jensen) tycks det som att invandrargrupper från forna Östeuropa och från Mellanöstern under en tid i Sverige vidhåller sina traditionella insamlingsmönster och därmed utövar andra friluftsvanor än "etniska" svenskar. Vissa grupper använder också närnaturen på ett mer konkret sätt än svenskar, vilket kan leda till konflikter eller irritation. Vad innebär de olika gruppernas (där svenskarna är en grupp) friluftsvanor för den biologiska mångfalden?

I förhållande till den biologiska mångfalden som sådan är detta intressant, eftersom vissa arter, som inte plockas och används av svenskar i någon större skala, kommer i bruk. Exempel på sådana arter är nässlor, maskrosblad och berberisbär. En annan fråga är hur alla gruppers friluftsliv i närnatur faktiskt påverkar den biologiska mångfalden. Aktiviteter som att sätta ut fiskyngel respektive fiska, samla och bränna ris, mata fåglar, klippa och slå gräs etc kan möjligen ha inverkan på ekosystemen. Även planering av friluftsområden, men inplantering av exoter som bärande träd och olika blommor, kan påverka naturen. Resonemanget handlar om hur det ska gå till att frigöra "biologisk mångfald" från orördhetstanken, utan att därmed hamna i en nihilism.

Presentatörens namn: Anders Ljunggren
E-post: anders.ljunggren@ingesund.se
Organisation: Ingesunds Folkhögskola (AL, GN), Klaraälvens folkhögskola (LJ, AT, IB) tillhörande Region Värmland
Medförfattare: Göran Nilsson, Lasse Jonsson, Anders Tedeholm och Ingemar Brelin

Naturbildning på folkhögskolan.

I vuxenutbildarnas/folkhögskolornas värld finns natur- och friluftsliv med som ett återkommande och populärt inslag i våra kurser, faktiskt oavsett vilken inriktning studierna har. Speciellt för de folkhögskolor som ligger i lantlig miljö med skogen och vattnet inpå knutarna faller sig detta naturligt.

Ingesunds och Klarälvdalens folkhögskolor har i årtionden dessutom haft kurser med speciell inriktning mot natur, turism, friluftsliv, fältbiologi, vilt- och naturvård. Somliga studerande har kurserna som avstamp till kommande yrkesliv, några som behörighetsgivande studier andra åter för "allmän medborgerlig bildning" i naturen. Kursdeltagare med vetgiriga barn uppskattar mycket naturinslagen i utbildningarna.

Intresset bland vuxna upplever vi som stort och vår utomhuspedagogik lockar de flesta till deltagande. Att befinna sig på plats ute i naturen och träna blicken för vad som finns där under olika årstider är få förunnat i vuxen ålder. Folkhögskolorna är viktiga förmedlare vad gäller natur- och kulturkunskaper och därtill kopplade upplevelser i ett samhälle där allt färre bor på landsbygden.

Ovan nämnda skolor har och har haft kurslängder från veckoslut till 2-åriga utbildningar och vi vill gärna delge deltagarna i seminariet hur vi lägger upp vårt arbete.

Förhoppningsvis får vi åhörare som kan tänka sig att ställa frågor, komma med inlägg eller vara allmänt vetgiriga, då känner vi oss på hemmaplan och spricker vår tidsplanering för presentationen då har seminariedeltagarna varit och bestämt innehållet inte bara vi.

Presentatörens namn: Linda Lundmark
E-post: linda.lundmark@geography.umu.se
Organisation: Kulturgeografiska institutionen, Umeå universitet

Efterfrågan på kommersiellt friluftsliv.

Intresset för kommersiellt friluftsliv, naturturism, har ökat snabbt under det senaste decenniet och trenden håller i sig. Detta sker parallellt med andra förändringar i samhället såsom ökad individualism och aktivitetsbaserad livsstil som norm. Efter en lång tid av urbanisering och globalisering kommer efterfrågan på natur och naturupplevelser, rekreation och turism till stor del från storstadsområdena. Naturbaserad turism anses ha god ekonomisk potential både när det gäller regionala utveckling liksom för turismföretagare i områden rika på naturtillgångarna, också i periferin. De pågående samhällsprocesserna har dock ett antal konsekvenser för regional utveckling och turismföretagande. Till exempel har de betydelse för hur efterfrågan på olika aktiviteter och naturtyper ser ut och får därmed också geografiska konsekvenser. Detta betyder att företag på olika platser har olika ekonomiska förutsättningar för naturbaserad turism. Centrala frågor i detta sammanhang är: Vilka är det som kommer till perifera områden, vad gör de och hur mycket bidrar de till tillväxt och regional utveckling? I detta paper presenteras några första resultat från en svensk nationell enkätundersökning som distribuerats och samlats in under 2007/2008. Resultat visar att de tre största kommersiella turistverksamheterna är fiske, utförsåkning och fotvandring. Bara några få av de tillfrågade uppgav dock att de i högre utsträckning än i dag kommer att betala för guidade turer, paketresor och liknande, med anknytning till friluftsliv i framtiden. Materialet tyder också på att efterfrågan från storstadsområdena på friluftsliv och naturbaserade turismverksamheter inte är så hög som förväntat och att efterfrågan till stor del kommer från de mindre städerna. En preliminär slutsats är att man genom mer specialiserat och geografiskt koncentrerat utbud av naturupplevelser skulle kunna utnyttja potentialen som efterfrågan utgör.

Presentatörens namn: Dieter K. Müller
E-post: dieter.muller@geography.umu.se
Organisation: Kulturgeografiska institutionen, Umeå universitet

Det kommersiella friluftslivet: En kartläggning av naturturismutbudet på de regionala turismorganisationernas hemsidor i Sverige.

Friluftslivet har gamla anor i den svenska kulturen men utan tvekan är det i förändring. En viktig sådan förändring är friluftslivets kommersialisering. Naturturism som kan sägas vara kommersialiserat friluftsliv har identifierats som en betydande faktor för regional utveckling inte minst eftersom den förväntas tillhandhålla nya arbetstillfällen. Detta är i synnerhet intressant i regioner som visserligen är rika när det gäller storslagna landskap men allt mer marginaliserade när det gäller befolkningstal och ekonomisk utveckling.

Mot denna bakgrund, vad kan då sägas om naturturism i Sverige? I denna studie har det används turistens perspektiv på naturturism. Hur går denna tillväga för att hitta aktuella utbud i olika landsändor? Och hur försöker olika turistföretag och destinationer att få ut sitt utbud på marknaden och till individuella turister? Inte minst Internet erbjuder idag möjligheten att sprida information om aktiviteter och attraktioner till potentiella naturturister. Här finns det utbud som skall locka turisterna till destinationen.

Rapporten syfte är det att kartlägga det kommersiella friluftslivet i Sverige. Detta görs genom att klassificera utbudet på de regionala turismorganisationernas hemsidor. Centrala frågeställningen för studien har därför varit följande:

- 1) Hur varierar det kommersiella naturturismutbudet över hela landet?
- 2) Vilka former av kommersiell naturturism dominerar i olika delar av landet? Innan resultaten av studien presenteras inte minst i kartform ges en överblick av olika aspekter på naturturism samt en beskrivning av tillvägagångssättet.

Resultaten visar stora skillnader mellan olika delar av landet men mönstren är otydliga. Turister som använder sig av de regionala turismorganisationernas hemsidor möter en spretig bild av naturturism i Sverige. På så vis tycks naturturismutbudet på de regionala turismorganisationernas webbplatser endast sällan leverera skäl för en resa. De kan hellre tänkas utgöra en inspirationskälla för dem som redan har bestämt destination och endast vill veta hur tiden på resmålet kan nyttjas på ett givande sätt.

Presentatörens namn: Pernilla Ouis
E-post: pernilla.ouis@mah.se
Organisation: Hälsa och samhälle, Malmö Högskola
Medförfattare: Ebba Lisberg Jensen

"Hitta ut!": Friluftsliv, ekologisk läskunnighet och integration bland nysvenskar i stadsnära natur.

Svensk friluftsforskning har av tradition fokuserat på det friluftsliv som bedrivs i reservat och nationalparker långt från staden, och utövas av etniska svenskar. Alltfler människor bor i urbana områden och det är i dessa som det vardagliga friluftslivet med nödvändighet utövas. Malmö har en av Sveriges största invandrabefolkningar och är också en stad med jämförelsevis begränsad grönyta per person.

Ett centralt antagande i vår studie är att förståelsen för närnaturen, hemkänslan och kunskapen om den omgivande miljön ligger till grund för medborgarnas intresse för hållbar utveckling. Vi introducerar begreppet ekologisk läskunnighet som ett namn på en sådan förmåga och orientering, som bygger på och främst utvecklas i nära kontakt med naturen, dvs. genom friluftsliv. I dagens planering för friluftsliv framförs ofta hälsoaspekterna som ett viktigt skäl att stimulera alla sociala grupper till ökad fysisk aktivitet. Även behovet att skapa ett folkligt stöd för en hållbar utveckling framhålls som argument. Båda dessa aspekter är centrala för den framtida stadsplaneringen. Ur folkhälsoperspektiv är särskilt friluftsvanorna bland grupper med invandrabakgrund av intresse, eftersom dessa dels har visat sig ha sämre hälsotillstånd än den övriga befolkningen, samtidigt som befolkningen i urbana miljöer har sämre tillgång till strövområden, i alla fall i södra Sverige. Därutöver finns ett antal kulturella barriärer som försvårar för dessa grupper att tillgodogöra sig möjligheterna till friluftsliv.

Dagens samhällsplanering betonar behovet av lokalt engagemang från medborgarna. Att i någon mån anamma s.k. "svenskt" friluftsliv kan dels vara en utgångspunkt för ökad integration och dels skapa större känsla av tillhörighet, platsanknytning och miljöengagemang. Syftet med studien är att genomföra ett projekt kring stadsnära natur och integration. I denna studie vill vi undersöka hur tätortsbor med bakgrund i de fem största invandrargrupperna i Malmö

- uppfattar den stadsnära naturen
- nyttjar den stadsnära naturen
- önskar nyttja den stadsnära naturen.

Vi kommer att göra intervjuer med representanter från de polska, arabiska, bosniska, somaliska och danska invandrargrupperna i Malmöregionen. Informanterna kommer att vara både män och kvinnor samt yngre och äldre med olika bakgrunder. Intervjuresultaten ger en ingångsbild till förståelse för invandrares friluftsvanor och -behov ur ett hälso- och integrationsperspektiv. Exempel på frågeställningar som projektet vill besvara är huruvida kulturella barriärer och traditioner, genus och segregation samt natursyn inverkar på människors hälsa och friluftsvanor. Vi kommer också att besöka närnaturområden i Malmö och intervju besökare med olika etnisk bakgrunder.

Presentatörens namn: Kirsti Pedersen Gurholt
E-post: Kirsti.gurholt@nih.no
Organisation: Norges idrettshøgskole, Seksjon for kroppsøving og pedagogikk

”Først og fremst handler det om å gå.” Om kroppslige naturopplevelser i et kystlandskap.

Frihet, fri luft og fri ferdsel i fri natur er sentrale perspektiv i norsk friluftsliv. Som oftest er det kvalitativt gode naturopplevelser og velvære folk søker; stillhet og ro, samvær med andre og mosjon. Mens såkalt uberørt eller fri natur lenge er blitt oppfattet som ’det enkle, miljøvennlige’ friluftslivets viktigste forutsetning, er det å gå i nærmiljøet, friluftslivets mest sentrale og stabile aktivitet, i dag og over tid. Likevel har forskere viet kulturelle meninger knyttet til det å gå liten teoretisk, pedagogisk og (miljø)filosofisk oppmerksomhet. Med utgangspunkt i friluftslivshistoriske intervjuer med et utvalg kvinner i alderen 30-70 år medlemmer av Forbundet Kysten, selvbiografiske essays skrevet av tidendeklassinger og etnografisk feltarbeid i et tett befolket pressområde, i Brunlanes i Larvik kommune i Vestfold, vil innlegget belyse hva det å gå tur i et kulturlandskap kan bety. Utgangspunktet ligger i et fenomenologisk-hermeneutisk perspektiv og ”grounded theory”, der intensjonen er å få fram folks egne levde og levende erfaringer. Her framkommer virkelighetsoppfatninger som dels går på tvers av den diskurs som lenge har dominert i forskning om friluftsliv, til dels også forvaltningen.

Studien inngår i prosjektet Bærekraftig kystkultur: Et kjønnsperspektiv på områdebruk og naturressursforvaltning, som ledes av Professor Siri Gerrard, Universitetet i Tromsø, finansiert av Norges forskningsråd over programmet RAMBU/Miljø 2015 (2003-2007). En særlig takk til masterstudentene Åge Vigane og Annika Ljungström, og forskningsassistent Kristin Løseth, alle Norges idrettshøgskole, for verdifulle bidrag.

Presentatörens namn: Lena Petersson Forsberg
E-post: lena.peterssonforsberg@bth.se
Organisation: Blekinge Tekniska Högskola

Friluftsliv i den kommunala fysiska planeringen.

I den kommunala fysiska planeringen måste en mängd olika intressen vägas emot varandra. Människors möjlighet till friluftsliv och rekreation är ett av dessa. Naturområden som är viktiga för friluftsliv och naturturism har ofta kvaliteter som gör dem attraktiva även för andra samhällsintressen exempelvis bostadsbebyggelse, infrastruktur eller skogsproduktion. En av den kommunala fysiska planeringens uppgifter är att uppmärksamma olika behov och önskningar från alla de grupper som har konkurrerande intressen om ett och samma markområde och att jämka samman dessa i en godtagbar plan. Till den kommunala fysiska planeringens uppgifter hör även att skapa en beredskap för förändringar. Ett flertal förändringsfaktorer kommer att påverka människors möjligheter och vilja att utöva friluftsliv i framtiden. Förändringar kan vara både positiva och negativa och den kommunala fysiska planeringens uppgift är att skapa beredskap för båda eventualiteterna. Friluftslivets intressen ska enligt planlagstiftningen beaktas i den kommunala fysiska planeringen. Om, hur och i vilken omfattning detta sker undersöktes med hjälp av en webbaserad enkät till samtliga Sveriges kommuner under våren 2008. Resultat från denna undersökning kommer att presenteras och diskuteras.

Presentatörens namn: Eva Sandberg / Hanna Bergeå
E-post: eva.sandberg@sol.slu.se
Organisation: Centrum för naturvägledning

Naturvägledning som forskningsfält – diskussion utifrån en preliminär forskningsöversikt.

SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) och Naturvårdsverket har under 2007/2008 inrättat ett nationellt Centrum för naturvägledning, CNV.

CNV har som syfte att utveckla naturvägledningens metoder och förhållningssätt och att ta tillvara de erfarenheter av naturvägledning som finns i föreningar, hos företag och vid myndigheter. Centrumbildningen ska förena och utveckla praktik och forskning inom området naturvägledning genom att vara en aktiv kompetensresurs för olika aktörer inom utbildning, planering, förvaltning och turism. I syftet ingår även att centret blir en aktiv nod i såväl ett nationellt som internationellt nätverk.

Med naturvägledning menas kommunikation, information och andra pedagogiska aktiviteter som underlättar för människor att uppleva och utveckla sin känsla för och kunskap om naturen. Syftet med naturvägledning är att öka förståelsen för de ekologiska och kulturella sambanden och för människans roll i naturen, som ett medel för förvaltning och hållbart nyttjande. Nordiska ministerrådets definition av naturvägledning är utgångspunkten i CNV:s arbete.

CNV är placerat vid Institutionen för stad och land på SLU i Uppsala men tillämpat arbete kommer också att ske från Tyresta nationalpark. CNV bedriver inte egen forskning men har som en av sina uppgifter att vara forskningsinitierande och att utgöra en länk mellan forskare och praktiker.

Som ett första steg genomför CNV nu en översiktlig inventering av forskningsläget i Sverige vad gäller naturvägledning. Översikten inkluderar även internationella utblickar, främst mot övriga Norden. Det preliminära resultatet presenteras under en workshop på Friluftsforskning 2008. Detta ger tillfälle att inleda en framåtsyftande diskussion om forskningen inom naturvägledningsområdet. Målet är att bilda ett nätverk för fortsatt samråd kring utveckling av forskning med anknytning till naturvägledningens teori och praktik.

Presentatörens namn: Mattias Sandberg
E-post: mattias.sandberg@geography.gu.se
Organisation: Kulturgeografiska institutionen, Göteborgs universitet samt
Forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring

Är det viktigt att vara på plats? Något om lek och beskyddarmentalitet.

Att leka anses viktigt för barns utveckling. Lek förknippas med ett passionerat engagemang, upptäckarlust, socialisering, fri vilja och gemytlighet. Lekar kan vara fysiska, skapande/byggande och fantasifulla – inomhus och utomhus. Hur, var och när barn leker beror på ålder, kön, fysisk omgivning och ”klass”. Allt som barn ägnar sig åt under sin fria tid är inte lekfullt. Rädsla, intriger, kärlek, prat och att bara ”va” är också en del av att växa upp.

Den ”fria leken” utomhus betraktas som hotad – några av hoten kommer ifrån hårdnande trafikmiljö, högt exploateringstryck på friytor, ett schemalagt vardagsliv samt ökade möjligheter att roa sig inom husets fyra väggar, där Internet och TV-spel kan ses som dörröppnar till en svällande virtuell värld.

I mina studier av barn i en mellanstadieklass i Göteborg respektive en i Stockholm var kojbyggande och tafattleken ”zombisen” återkommande tema på lekar utomhus, särskilt bland de barnen i Göteborgsområdet med huvudsakligen svenska föräldrar och medelklassbakgrund. Även om några flickor bygger kojor inomhus kräver vanligtvis dessa aktiviteter rymd, en plats att vara. Tack vara bostadsområdets många öppna ytor och tillgängliga skogmarker finner barnen platser av utöva dessa lekar – att jaga varandra och bygga krypin. Genom leken bygger en del upp känslomässiga band till platserna. Barnen beskriver hur leken förknippas med vissa platser eller arenor, som när dessa hotas, rör upp känslor hos dem.

Upprördheten följer delvis på att kommunen röjt vindfällor och därmed förstört kojor, men också av att ett skogsparti i bostadsområdet med största sannolikhet kommer att exploateras för byggnation. Efter att ha mött lärare och föräldrar kan jag även utläsa deras engagemang och motstånd mot exploateringen i barnens berättelser. Att bara vara ute på plats kanske ändå inte räcker för att engagera sig i sin närmiljö?

Presentatörens namn: Klas Sandell
E-post: Klas.Sandell@kau.se
Organisation: Forskningsprogrammet Friluftsliv i Förändring

Friluftsliv och naturvård – traditioner och framtidsreflektioner.

När Torsten Fogelquist i "Om svenskt landskap och natursinne" i STF:s årsskrift 1935 skriver att "[i] Sveriges natur har svensk fosterlandskärlek en oskattbar tillgång och kraftkälla", så påminner oss tidpunkten om 1930-talet som en övergång från eliternas etablering av fritidens naturumgänge runt sekelskiftet 1900, till folkhemmets bredare behov av naturnära fritid. Samma år, 1935, skriver författaren Carl Fries att "[n]u är allt förändrat. Från alla städer och samhällen söka sig nu – lördag, söndag, vecka efter vecka, året igenom – hundranden och tusenden ut i markerna, till skogar, hagar och stränder". Torsten Fogelquists ord om Sveriges natur, fosterlandskärlek och kraftkälla är också en sammanfattning av två huvudteman i etableringen av friluftsliv och naturvård, nämligen det territoriella identitetsprojektet och naturens roll som inspiration och kraftkälla. Men vems territorium och inspiration till vad?

Två fortfarande högst livaktiga traditioner knutna till friluftslivets skärning mot naturvården är dels den uteslutande traditionen, där reservat och fridlysningar, motiverade utifrån ett nationellt eller globalt perspektiv, kolliderar med lokala intressen av att freda det egna landskapsbruket. Dels den mobiliserande traditionen, att nyttja naturkontakt som källa till allt från folkhälsa och nationell identitet till skolkunskaper och miljöengagemang och där ett av naturvårdens uppdrag är att tillhandahålla lämpliga landskap för detta. När det gäller läget för friluftslivet i det tidiga 2000-talet finns anledning att reflektera över bl.a. sportifiering, frigörelse från landskapet, och platsidentitet. Inte minst behovet av ett fördjupat naturbegrepp för det framtida samspelet mellan naturumgänge och hållbar utveckling bör diskuteras.

Presentatørens navn: Margrete Skår
E-post: Margrete.skar@nina.no
Organisation: Norsk institutt for naturforskning

Min, din og vår friluftslivshistorie-metodiske betraktninger om kunnskaping om friluftsliv.

Den dominerende kvantitative metodetradisjonen i Skandinavisk friluftslivsforskning gir nyttig og nødvendig kunnskap, ikke minst om befolkningens deltakelse i friluftsliv i tid og rom. Men som på andre forskningsfelt bør ulike metoder for datainnsamling positivt kunne utfylle hverandre og til sammen gi et mer helhetlig bilde av et fenomen. Hvordan kan vi som kunnskapsprodusenter søke å utvikle kunnskap om hva friluftsliv og natur er og betyr for enkeltindividet? Innlegget bygger på erfaringer fra en 4-årig studie om bruk og opplevelse av natur i nærmiljø, basert på kvalitative intervjuer utendørs ("walking interviews").

Studien vektlegger relasjonen mellom forsker og samtalepartner i en hermeneutisk-fenomenologisk tradisjon, der ny kunnskap oppstår som et produkt av gjensidighet og refleksjon i en åpen dialog. Gjennom eksempler fra forskningssamtalene vil innlegget illustrere hvordan forskerens inntreden i forskningssamtalen åpner for refleksjoner, og dermed bidrar til kunnskaping om friluftslivets meningsdannelse. Et viktig utgangspunkt for studien er at friluftslivet er historisk forankret, og dermed foranderlig i tid og rom. Forskningssamtalene tok utgangspunkt i samtalepartnernes bruk av nærmiljø i ulike livsfaser, noe som ga utgangspunkt for refleksjoner om forholdet mellom naturbruk og naturopplevelse i ulike samtider. I tillegg ga forskningssamtalene kunnskap om forandring i friluftslivets meningsinnhold gjennom livsløp.

Mange studier dokumenterer såkalte "restorative effects" av opphold i natur, som redusert stress, økt konsentrasjon, mer positive følelser og humør, og i tillegg hurtigere bedring av sykdom. Informantene i studien snakker også om det å finne en indre ro, komme i balanse, senke skuldrene og bruke sanser du ellers ikke bruker. Alt dette bidrar positivt inn i forskningssamtalen ved å skape tillit, åpenhet og ro for en god samtale. I tillegg gir naturen rom for assosiasjoner. Innlegget vil drøfte hvordan forskningssamtaler utendørs bringer dokumenterte, positive effekter av opphold i natur inn i forskningsprosessen.

Presentatörens namn: Marie Stenseke
E-post: Marie.Stenseke@geography.gu.se
Organisation: Kulturgeografiska institutionen, Göteborgs universitet samt
Forskningsprogrammet Friluftsliv i Förändring

Friluftsliv i den biologiska mångfaldens era – en diskursiv analys.

En rik biologisk mångfald har under de senaste decennierna kommit att bli ett centralt mål i svensk landskapsvård och naturförvaltning. Detta fokus på biologisk mångfald är också relaterat till internationella konventioner och gemensamma naturvårdsdirektiv inom Europeiska unionen. En nyare ambition som uttryckts i politiska beslut och strategiska dokument handlar om integration mellan naturvård och friluftsliv. I detta ligger en utmaning om att bevara naturkvaliteter och samtidigt uppmuntra människor att utveckla naturkontakter och vistas mera ute i skog och mark. Vilka förutsättningar för detta ges i för svensk naturvård centrala policydokument och strategier? Grundläggande frågor i detta sammanhang är: Hur betraktas sambandet mellan människa och natur? Hur uppfattas naturvård som fenomen?

I ett pågående forskningsprojekt genomförs en diskursiv studie av hur friluftsliv förstås och beaktas i olika lagtexter, konventioner och strategier. Konventionen om biologisk mångfald, riksdagens senaste beslut om de svenska miljömålen (Prop. 2004/05:150) och om naturvård (Rskr 2001/02:173), Naturvårdsverkets handbok om Natura 2000, samt de tre nationella strategierna om våtmarker, formellt skydd av skog respektive havsmiljö har granskats med avseende på:

- frekvensen av orden ”friluftsliv”, ”turism”, ”fritid” och ”upplevelse”,
- i vilket sammanhang ovanstående ord används
- vilka möjligheter och begränsningar för friluftsliv och naturkontakt som ges i dokumenten
- vad som explicit och implicit förstås som friluftsliv

En slutsats från studien är att när friluftsliv definieras som en del av naturvården tenderar inverkan på naturkvaliteter som biologisk mångfald att fokuseras, medan kopplingar/konflikter mellan olika sorters friluftsliv och mellan friluftsliv och andra markanvändningsintressen som lokala markanspråk riskerar komma i skymundan.

Presentatörens namn: Stian Stensland
E-post: Stian.stensland@umb.no
Organisation: Institutt for naturforvaltning, Universitetet for miljø og biovitenskap

Fisketurisme og lokal forvaltning av villaks i Trondheimsfjorden.

Forskning innen fisketurisme og sportsfiske har til nå hovedsakelig dreid seg om sportsfiskernes preferanser og samfunnsøkonomisk verdi av fiske. Det er manglende forskning omkring rettighetshaverne til fiskeressursen. Rettighetshaverne kan ha flere viktige roller relatert til fisketurisme. For det første som tilbydere av fiske. For det andre, som turistvert for sportsfiskere. Endelig så er også rettighetshaverne forvaltere av fiskeressursen og elvehabitat. Rettighetshavere i de fire store lakseelvene i Trondheimsfjorden har gått sammen og tilbudt sjølaksefiskerne i Trondheimsfjorden en kompensasjon på 70 kr per kg laks for ikke å fiske i perioden 2005-2009. Dette for at flere laks skal gå opp i elvene for å gyte og bidra til et bedre sportsfiske. Rettighetshavernes årlige kostnader er på ca 4 millioner kroner. Forskningsprosjektet "Laks og verdiskaping i Trondheimsfjorden" tar for seg hvordan rettighetshavere utnytter fiskeretten sin med tanke på organisering av fiske og inntekter. Hva slags mål den enkelte rettighetshave har for sin egen fiskerett. Videre sees det på hva slags økonomiske effekter en oppleie av sjølaksefiske har for rettighetshavere og lokalsamfunn. Foreløpige resultater fra en spørreundersøkelse til 950 rettighetshavere i laksevassdragene Verdalselva, Stjørdalselva, Orkal og Gaula presenteres.

Presentatörens namn: Knut Bjørn Stokke
E-post: knut.b.stokke@nibr.no
Organisation: Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR)
Medförfattare: Margrete Skår, NINA

Urbane friluftsområder under press. En studie av kommunal planlegging i to norske byer.

Paperet omhandler erfaringer med kommunal planlegging av urbane friluftsområder i to norske byer; Kristiansand i sør og Bodø i nord. Begge byene er gjenstand for stor befolkningsvekst med tilhørende utbyggingspress, og er derfor sårbare for tiltak som forringer verdien av områdene for friluftsliv og rekreasjon. Vi har begrenset oss til de store grønne strukturene knyttet til bymarker, kystsoner og sammenhengende korridorer som forbinder kyst og hei. Alle områdetypene er representert i begge byene. Mye av myndigheten for utøving av friluftslivsforvaltning er i dag delegert til kommunene. I den forbindelse er kommunal arealplanlegging etter plan- og bygningsloven (PBL) et sentralt virkemiddel. I dette paperet stiller vi spørsmålet om hvordan den desentraliserte forvaltningen fungerer, og om dette varierer mellom henholdsvis kyst, korridorer og bymark.

Kommunal planlegging etter PBL ser ut til å fungere bedre for å ivareta friluftslivets arealgrunnlag knyttet til bymarker og større sammenhengende korridorer enn for kystsonen. I Kristiansand har grønnstrukturanalysen fra 1995 hatt en viktig betydning i den forbindelse og lagt føringer for kommunens arealplanlegging og -forvaltning, noe som bl.a. har sammenheng med at arbeidet med analysen sikret både politisk og administrativ forankring. Analysen er imidlertid for grovmasket til å fungere som et tilfredsstillende redskap for å ivareta mindre grønne korridorer og områder langs kysten. I så måte er det pågående detaljerte kartleggingsarbeidet av friluftsområder basert på GIS (geografiske informasjonssystemer) i deler av Bodø et lovende initiativ. En slik detaljert kartlegging og verdivurdering kan bidra til større bevissthet om områder som ikke nødvendigvis er store, men likevel kan være viktige for mange, bl.a. barns lekeområder.

Presentatörens namn: Frode Telseth
E-post: frode.telseth@hit.no
Organisation: Høgskolen i Telemark, Avdeling for allmennvitenskaplige fag

Frikjøring: kropp og landskap som situasjon.

Frikjøring handler om å kjøre bratt på ski og snowboard. Aktivitetens iboende kvaliteter kan fortelle noe om hvordan frikjørernes kunnskap erverves og utvikles. Min påstand er at dette skjer i møtet mellom kropp og omgivelser, og er primært en situasjonell og prerefleksiv kunnskap som dannes spontant og umiddelbart i og gjennom selve aktiviteten. Opplevelsen av kontroll og improvisasjon er sentrale for frikjøreren, og konstitueres i møtet mellom kropp og landskap, definert som en situasjon.

Opplevelsen av kontroll er spontan og umiddelbar og kan dermed ikke forstås ut fra kognitive og refleksive prosesser. Kontroll i en situasjon oppleves i møtet mellom kroppens handlinger og landskapets faktisitet, i form av terreng, snøforhold etc. En slik opplevelse forutsetter selvfølgelig mestring, som alltid baserer seg i forhold til det som er landskapets faktiske vilkår; snøforhold, terrengets bratthet osv. Dette er også en situasjonell handling, hvor kompetansen om å kjøre på en sikker måte, men hvor du samtidig ”drar på”, er basert på de umiddelbare opplevelsene en får når en kjører. En regulerer dermed sine handlinger intuitivt i nuet og denne reguleringen foregår i form av å improvisere i de gitte situasjonene en møter.

Grunnlaget for improvisasjon finnes i tidligere erfaringsdannelser, eller i tråd med Merleau-Ponty gjennom kroppsskjemaet. Å være improvisatorisk i sine handlinger forutsetter situasjoner hvor det er en kommunikasjonsplattform mellom aktørene og uttrykket. Vi kan formulere det slik at i frikjøring lar en kroppen møte landskapet i en dialog. Improvisasjon kan ikke forstås som automatikk eller viten i klassisk forstand. En kan som frikjører ikke reagere automatisk, da situasjonene som oppstår er nye og krever nye løsninger. Det er heller ikke mulig å opptre refleksivt fordi ting skjer så hurtig. Dermed aktiviseres improvisasjonspotensialet og i dette potensialet danner kroppen og landskapet en situasjon som må løses gjennom erfaring, intuisjon og improvisasjon.

Presentatörens namn: Sandra Wall Reinius
E-post: Sandra.wall-reinius@miun.se
Organisation: Mittuniversitetet
Medförfattare: Lennart Bäck

Stabilitet och förändring: En longitudinell studie över fjällvandrarernas upplevelser.

Fokus i denna pågående undersökning är jämförelsen mellan två besökarstudier i Lapplandsfjällen för att kunna urskilja trender i besökarnas motiv och upplevelser. Inom turism- och friluftslivsforskning är studier över tiden ovanliga och det är därför ett alldeles särskilt material som här presenteras. Den första besökarstudien genomfördes år 1980 och den andra år 2003; båda undersökningarna genomfördes som enkätstudier i ett område som sträcker sig från Abisko i norr till Kvikkjokk i söder och flertalet frågeställningar är direkt jämförbara mellan åren. Flera tidigare studier har visat att landskapets skönhet och estetiska vyer är viktiga motiv för besökare i fjällvärlden. För att få djupare kunskap om vad som är attraktivt är de övergripande frågeställningarna i undersökningen: Vad är attraktivt i landskapet och har det förändrats över tiden? Är landskapets attraktivitet inneboende i platsen eller ligger det i betraktarens ögon? Olika motiv som påverkar beslutet att besöka fjällen analyseras, men även demografiska variabler och besökens karaktäristika undersöks. Olika orsaker bakom och konsekvenser av eventuella förändringar diskuteras också. Resultaten kommer att analyseras utifrån ”objektiv” och ”subjektiv” attraktivitet.

Presentatörens namn: Hogne Øian
E-post: hogne.oian@nina.no
Organisation: Norsk institutt for naturforskning, Lillehammer

Innlandsfiske og turisme på Østlandet i Norge: Fisketuristers preferanser og holdninger og bedriftenes utfordringer.

Blant annet som følge av den økte interessen for naturbasert turisme, har det de siste årene blitt satset på turisme i tilknytning til innlandsfiske i Norge. Dette innlegget tar utgangspunkt i et forskningsprosjekt (INNOFINN – Innovativ fisketurisme i innlandet) der man har sett nærmere på et utvalg av virksomheter som tilbyr tilrettelagt fiske for turister i de indre delene av Østlandet. Noen av de viktigste resultatene fra en spørreundersøkelse som ble gjort blant bedriftenes kunder vil bli presentert. Samtidig blir noen implikasjoner av resultatene vurdert med tanke på hvordan fisketurismen kan videreutvikles. Undersøkelsen fokuserte i hovedsak på turistenes preferanser og holdninger når det gjelder fiske og deres opplevelse av fiskeferien. Bedriftene utgjør som regel svært små enheter. Ofte dreier det seg om en tilleggsdrift på et gårdsbruk, og arbeidsinnsatsen består sjelden av mer enn et ½ årsverk. De fleste kundene er ivrige sportsfiskere (fluefiske etter ørret og harr, samt noe gjeddefiske fra båt) og er jevnt over positivt innstilt til fangstbegrensning og gjenutsetting av fisk. Analysen av resultatene fra spørreundersøkelsene viser at fisketuristene er relativt lite opptatt av overnattingstandard eller kjøp av tilleggstjenester som for eksempel mat, golf eller elgsafari. I de fleste tilfellene betaler kundene bare for fisketillatelse og overnatting. Riktignok forekommer det en del salg av guiding, men det er grunn til å regne med at turistene i løpet av fiskeferien legger igjen større summer i andre bedrifter enn der de kjøper det tilrettelagte fisket. I første rekke har fisketuristene klare forventninger om å få mye og stor fisk. Disse forhåpningene ble imidlertid ofte ikke helt innfridd. Samtidig kan det være grunn til å stille spørsmålet om kundenes tilsynelatende manglende vektlegging av f.eks. overnattingstandard og tilleggstjenester kan ha å gjøre med at denne type tilbud er lite utviklet eller at de er dårlig markedsført?

Presentatörens namn: Johan Öhman
E-post: Johan.ohman@oru.se
Organisation: Örebro universitet
Medförfattare: Klas Sandell

Naturmötets betydelse i utbildning för hållbar utveckling.

Direkta naturmöten har en lång tradition inom miljöundervisning i Sverige (Dahlgren and Szczepanski 1998; Sundberg och Öhman 2000; Brügge, Glantz and Sandell 2007) liksom i många andra länder (Hammerman, Hammerman och Hammerman 1994; Öhman 2003, Rickinson et al. 2004). Naturmötets roll och karaktär är emellertid beroende av vilken typ av miljöundervisning som bedrivs. Inom svensk miljöundervisning har tre olika traditioner identifierats: en faktabaserad, en normerande och en pluralistisk tradition (Öhman 2004, Sandell, Öhman och Östman 2005). Inom den faktabaserade har undervisning i naturen varit ett sätt att skapa ett mer effektivt kognitivt lärande och syftat till att skapa en djupare förståelse för naturens fenomen. Inom den normerande traditionen har användandet naturmöten byggt på en stark till tro på ett samband mellan positiva naturupplevelser, omsorg om naturen och ett miljövänligt beteende. Det är först på senare år som den pluralistiska traditionen tagit form. Denna tradition kan även betecknas som utbildning för hållbar utveckling (Öhman 2008) som har lanserats som ett världsomspännande utbildningskoncept omfattande hela utbildningssystemet (UNESCO, 2005). Vilken betydelse som naturmöten har inom denna typ av utbildning har emellertid stått relativt oklart. Syftet med denna artikel är att med utgångspunkt i aktuell miljöhistorisk och friluftspedagogisk forskning diskutera denna betydelse i relation till de övergripande syften som karaktäriserar utbildning för hållbar utveckling. Artikeln mynnar ut i ett förslag på sex principiella möjligheter för pedagogiska naturmöten inom en pluralistisk utbildningskontext.

Presentatörens namn: Thomas Beery
E-post: tbeery@d.umn.edu
Organisation: University of Minnesota Duluth, USA

Friluftsliv i Minnesota? Jämförelse mellan Friluftsliv i förändring och MN DNR planen.

Posterutställning vid Friluftsforskning 2008:

En Jämförelse emellan Friluftsliv i Förändring och Adapting to Change 2008-2012: Minnesota's State Comprehensive Outdoor Recreation Plan (2008) visar intressanta likheter. Postern ska visa några likheter och framkalla riktningar att vi i Minnesota kan lära oss från friluftsliv traditioner i Sverige.

Presentatörens namn: Silvia Henningsson
E-post: Silvia.Henningsson@geography.gu.se
Organisation: Kulturgeografiska Institutionen, Göteborgs universitet

Närnaturens flerdimensionella nytta: välbefinnande, social förankring och ekologiska medvetandegöranden – för alla?

Posterutställning vid Friluftsforskning 2008:

Medan medelålders och äldre svenskar i allt högre utsträckning vistas ute i naturen på sin fritid har motsvarande tid bland unga vuxna minskat kraftigt sedan 1980-talets början. Huvudsyftet är att undersöka vilka olika funktioner den tätortsnära naturen fyller för stadens invånare samt hur synen på vad som är värdefullt i naturen skiljer sig åt mellan individer som är mer, respektive mindre vana att vistas i naturen – något som starkt varierar med ålder, utbildning och uppväxtmiljö. Utgångspunkten är att exponeringen för det lokala landskapet är avgörande för i vilken mån en djupare identifikationsprocess med detta landskap kan uppstå (Gustafsson, 1993). En sådan identifikation har satts i samband med såväl fostran av miljöengagemang (inom den djupekologiska idéskolan) som med individens förmåga att motverka sociala alienationsprocesser i det senmoderna samhället (Giddens, 1990). Hittills har resultat från en rikstäckande enkät om friluftsliv visat att naturvistelse i mycket hög utsträckning bidrar till att göra svenskarnas vardag meningsfull, bl.a. betraktas naturen som en viktig plats för umgänge – även om man i första hand umgås med familj och vänner snarare än skapar nya kontakter. Likaså kunde svenskarna i hög utsträckning identifiera sig med resonemang om att naturvistelsen framkallar upplevelser av sammanhang i naturen, både vad gäller kretslopp i naturen och upplevelser av samband mellan stad och landbygd. Kommande studier kommer att fokusera kring i vilken mån synen på dessa naturens funktioner varierar mellan mer och mindre vana naturbesökare, kopplat till ett generationsperspektiv.

Presentatörens namn: Mats Gyllin
E-post: mats.gyllin@ltj.slu.se
Organisation: Sveriges Lantbruksuniversitet - Alnarp
Medförfattare: Christine Haaland, Anders Larsson, Anna Peterson

Multifunktionella grönstråk i jordbrukslandskapet.

Posterutställning vid Friluftsforskning 2008:

Flertalet slättstäder ligger omgivna av intensivt brukade jordbruksmarker, vilket gör att möjligheterna för rekreation är starkt begränsade. Ett sätt att göra landskapet något mera åtkomligt är att utnyttja grönstråk av olika slag, t.ex. s.k. beträddor – smala gräsremсор avsedda i första hand för rekreation. Forskningsprojektet ”Multifunktionella beträddor som ett instrument för strategisk landskapsplanering” är finansierat av Formas och avser att studera möjligheterna att integrera flera olika funktioner på dessa och andra typer av grönstråk, t.ex. skyddszoner, markvägar, vallar, enklare ägogränser m.m. I Sverige har detta forskningsfält inte uppmärksammats i lika hög grad som i andra länder. Möjligen beror detta på den lagstiftade allemansrätten och dessutom att större delen av landet är relativt glest befolkat och har stora och lättillgängliga naturområden, vilket dock inte är lika självklart i jordbruksbygderna. I dessa tätbefolkade områden skulle beträddor kunna utgöra ett alternativ för en strävan mot ekologisk, ekonomisk och socio-kulturell hållbarhet. Väl utvecklade multifunktionella beträddor skulle vara mycket värdefulla ur rekreationssynpunkt i sådana områden, och även bidra till folkbildningen och det fysiska och psykiska välbefinnandet. Beträdorna kan dessutom utgöra en alternativ inkomstkälla för jordbrukare, bidra till den biologiska mångfalden och minska urlakningen av näringsämnen och bekämpningsmedel från jordbruksmark till angränsande vattendrag. Men gestaltnings- och genomförandeprocessen innebär också många svåra utmaningar: jordbrukare måste motiveras att sälja eller arrendera ut delar av sina marker mot skälig ersättning, beträdorna måste placeras så att de blir lättillgängliga för den urbana befolkningen, ekologiska aspekter behöver studeras i större detalj och integreras med designaspekterna, och andra kommunala och regionala planeringsaspekter måste vägas in. Dessa aspekter undersöks inom ramen för detta tvärvetenskapliga projekt, där discipliner som landskapsarkitektur, ekologi, miljöpsykologi och landskapsplanering samverkar och där olika skalnivåer beaktas och möjligheterna att sammanföra olika typer av grönstråk till multifunktionella nätverk med varierande funktioner studeras.

Presentatörens namn: Anna Peterson
E-post: Anna.Peterson@ltj.slu.se
Organisation: Sveriges Lantbruksuniversitet - Alnarp
Medförfattare: Hanna Elgåker, Lantbrukets byggnadsteknik

Tätortsnära vardagsrekreation – exemplet häst.

Posterutställning vid Friluftsforskning 2008:

Den peri-urbana marken i agrara, högproduktiva områden är under hård konkurrens mellan många typer av markanvändning, t ex mat- och energiproduktion, infrastruktur, bostäder, rekreation och landskapsvård. Planering för ett multifunktionellt utnyttjande av marken är en nödvändighet för att få ett långsiktigt uthålligt nyttjande av marken.

Hästen är ett bra exempel för att studera problem och hitta möjligheter inom planering eftersom den tar mycket plats i anspråk, involverar mycket människor och ofta är föremål för konflikter. Idag kör man många gånger hästarna dit man kan rida eller rider på farliga vägar med mycket motortrafik. Antalet hästar i Sverige har ökat stort de senaste decennierna och merparten av dessa är rekreationshästar. Hästarna finns där människor finns, företrädesvis i närheten av städer.

Genom att skapa ett nätverk av multifunktionella ridstråk, kan man lösa problemen med brist på tillgänglighet och därmed öka säkerheten. Ger man möjlighet till rekreation där människor bor, finns förutsättningar för ökad folkhälsa och minskade transporter. Genom att utnyttja befintliga nätverk av stråk, binda samman dessa med nya med en genomtänkt design avseende sträckning, gestaltning och underlagsmaterial, kan man skapa nya, större och mer varierade nätverk. Stråken bör först göras funktionella i ett lokalt sammanhang och därefter bindas samman regionalt. Detta för att i första hand lösa vardagsrekreationen eftersom det är i vardagen som det största behovet finns. Dessa stråk bör vara planerade för att användas till olika typer av rekreation samtidigt. Markägarna måste vara med i planeringen och bör dessutom ges ersättning för att producera rekreation.

L TJ-fakulteten har tagit på sig att ta fram kunskap kring planering och hästar. Ett antal projekt med hästen som exempel i planeringen pågår idag inom forskning, forskarutbildning och undervisning.

Friluftsforskning 2008

Deltagarförteckning

Agneta Säfsten	Uppsala kommun
Anders Arnell	SLU, Centrum för naturvägledning, Institutionen för stad och land
Anders Eriksson	Stiftelsen Tyrestaskogen
Anders Larsson	Skogssällskapets Förvaltning AB, Stiftelsen för fritidsområden i Skåne
Anders Lindhagen	SLU, Institutionen för Skogens produkter
Anders Ljunggren	Ingesunds folkhögskola
Anders Szczepanski	Linköpings universitet, CMU/IKK
André Horgen	Høgskolen i Telemark
Anna Davidsson Bremborg	Lunds universitet
Anna Hadders	Regionmuseet Kristianstad
Anna Peterson	SLU Alnarp Landskapsarkitektur
Anna von Sydow	Naturvårdsverket
Anna-Lena Haraldson	Karlstads universitet, Avdelningen för sociala studier
Ann-Kristin Andersson	Mittuniversitetet
Anton Stahl Olafsson	Københavns Universitet, Skov & Landskab
Bjørn Tordsson	Høgskolen i Telemark
Bo Sköld	Friluftsförbundet
Britt-Louise Nilsson	Regionförbundet Östsam
Caroline Wejstorp	Sveaskog AB
CG Gustafsson	Karlstads Kommun. Kultur och Fritid
Charlotta Bürger Bäckström	GIH
Christian Persson	Växjö universitet, Avdelningen för idrottsvetenskap
Christina Frimodig	Begriplig PR och kommunikation
Daniel Wolf-Watz	Mittuniversitetet
David Kronlid	Uppsala universitet, Institutionen för didaktik
Dieter Müller	Umeå universitet, Kulturgeografiska institutionen,
Ebba Lisberg Jensen	Malmö högskola, Miljövetenskap, Urbana studier
Elvira Caselunghe	SLU, Centrum för naturvägledning, Institutionen för stad och land
Erik Backman	Stockholms universitet, Institutionen för UTEP
Eva Sandberg	SLU, Centrum för naturvägledning, Institutionen för stad och land
Fredrik Svanström	GHI
Fredrik Svensson	Svenska Scoutrådet
Fredrika Mårtensson	SLU, Arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi
Frode Telseth	Høgskolen i Telemark
Gabriel Bladh	Karlstads universitet, Avdelningen för geografi och turism
Gabriella Carlsson	Naturvårdsverket
Gunilla Ericsson	Karlstads universitet/Friluftsförbundet
Göran Nilsson	Ingesunds folkhögskola

Göran Nordström	SCB
Görgen Göransson	Högskolan i Kalmar, Naturvetenskapliga institutionen
Hans Gerremo	Sv Liftanläggningars Organisation
Hans Turtell	Karlstad kommun, Kultur- och fritidsförvaltningen
Helena Engvall	Göteborgs stad, Park- och naturförvaltningen
Helene Figari	Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Hervor Ranestål	Högskolan i Gävle
Hogne Øian	Norsk Institutt for Naturforskning
Jan Vidar Haukeland	Institutt for naturforvaltning, Universitetet for miljø- og biovitenskap
Joakim Norgren	Skogssällskapetets Förvaltning AB
Johan Arnegård	Stockholms universitet
Johan Öhman	Örebro universitet
Johanna Olsson	Lidköpings kommun, Samhällsbyggnad
Jonas Ahnesjö	Högskolan i Kalmar
Jörel Holmberg	Länsstyrelsen Västra Götalands län, Naturvårdsenheten
Karin Andersson	Örebro universitet
Karolina Vessby	Upplandsstiftelsen
Katarina Saltzman	Göteborgs universitet, Etnologiska institutionen
Katarina Sjögren	Blekinge Tekniska Högskola, Sektionen för hälsa
Kirsti Gurholt	Norges idrettshøgskole
Kjell-Ove Nordström	Regionförbundet Örebro
Klas Sandell	Karlstads universitet
Knut Bjørn Stokke	Norsk institutt for by- og regionforskning
Lars Emmelin	Blekinge Tekniska Högskola
Lars Hallgren	SLU, Institutionen för stad och land
Lars Persson	Skogssällskapetets Förvaltning AB
Lars Strandberg	Väst kuststiftelsen
Lena Burman	Mittuniversitetet
Lena Petersson Forsberg	Blekinge Tekniska Högskola
Linda Lundmark	Umeå universitet, Kulturgeografiska institutionen
Lotta Johansson	SLU, Centrum för naturvägledning, Institutionen för stad och land
Marcus Ednarsson	Karlstads universitet, Avdelningen för Geografi och Turism
Margrete Skår	Norsk institutt for naturforskning og UMB
Marie Stenseke	Göteborgs universitet, Kulturgeografiska institutionen
Martha Wägéus	Store Mosse naturum
Mats Gyllin	SLU Alnarp
Mats Rosengren	Länsstyrelsen Västra Götalands län
Mattias Boman	SLU, Institutionen för Sydsvensk Skogsvetenskap
Mattias Sandberg	Göteborgs universitet, Kulturgeografiska institutionen
Mette Knudsen	Center for Skov & Landskab, Natur & Menneske
Mikael Nilsson	Naturvårdsverket
Märta Berg	Naturskyddsföreningen
Niels Ejbye-Ernst	Pædagoguddannelsen Jydsk VIA university College
Nils-Yngve Berg	Direktoratet for naturforvaltning
Ola Fransson	Länsstyrelsen, Naturrum Vålådalen
Olve Krange	Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Paul Nilson	Växjö universitet, Avdelningen för idrottsvetenskap
Per Hedfors	SLU, Institutionen för stad och land
Per-Anders Persson	Karlstad kommun, Hultsbergs fritidsgård
Per Sonnvik	SLU, Centrum för naturvägledning, Institutionen för stad och land
Pernilla Ouis	Malmö Högskola, Hälsa och samhälle
Peter Bentsen	Københavns Universitet, Skov & Landskab

Peter Fredman	Mittuniversitetet
Petra Hansson	Uppsala universitet, Institutionen för didaktik
Poul Seidler	Center for Skov & Landskab, Natur & Menneske
Rosemarie Ankre	Mittuniversitetet/Blekinge Tekniska Högskola
Ruona Burman	Miljödepartementet
Samuel Djerw	Karlstad kommun, Lugnets fritidsgård
Sandra Gentin	Københavns Universitet, Skov & Landskab
Sandra Jansson	SLU, Centrum för naturvägledning, Institutionen för stad och land
Sandra Wall Reinius	Mittuniversitetet
Silvia Henningsson	Göteborgs universitet, Kulturgeografiska institutionen
Sofia Blomquist	Skogsstyrelsen
Stephan Svenning	Örebro universitet, Hälsoakademin, enheten för idrott
Stian Stensland	Universitetet for miljø- og biovitenskap, INA
Sven-Erik Karlsson	Karlstads universitet
Sven-G Hultman	SLU
Sverker Rosell	Skogsstyrelsen
Thomas Beery	University of Minnesota Duluth
Tom Danielsson	Högskolan Kalmar
Tomas Bergenfeldt	Ekoäventyr AB
Torbjörn Wrangé	Naturskoleföreningen
Tord Wennerblom	Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Naturvårdsenheten
Tuulikki Rooke	Naturvårdsverket, Forskningssekretariatet
Ulf Silvander	Svenskt Friluftsliv
Vanessa Coronel	SLU, Institutionen för stad och land
Vegard Gundersen	Norsk institutt for skog og landskap
Ylva Gustafsson	Hushållningssällskapet i Värmland
Zahra Bayati	Frilufträdet
Åsa Wiberg	Växjö universitet, Avdelningen för idrottsvetenskap

Friluftsliv i förändring

WWW.FRILUFTSFORSKNING.SE

Friluftsliv i förändring är ett forskningsprogram med uppgift att skapa och kommunicera forskningsbaserad kunskap om friluftsliv och naturturism i Sverige. Programmet finansieras av Naturvårdsverket, som har gett turismforskningsinstitutet ETOUR vid Mittuniversitetet uppdraget att leda verksamheten, där även Karlstads-, Göteborgs-, Örebro- och Umeå universitet, Högskolan i Blekinge samt Sveriges lantbruksuniversitet ingår. I rapportserien från Friluftsliv i förändring presenterar vi resultat från forskningen. Samtliga rapporter finns nedladdningsbara på: www.friluftsforskning.se

Friluftsliv i förändring • SE- 831 25 Östersund • Tel: 063 - 19 58 08 • Fax: 063 - 19 58 10 • info@friluftsforskning.se